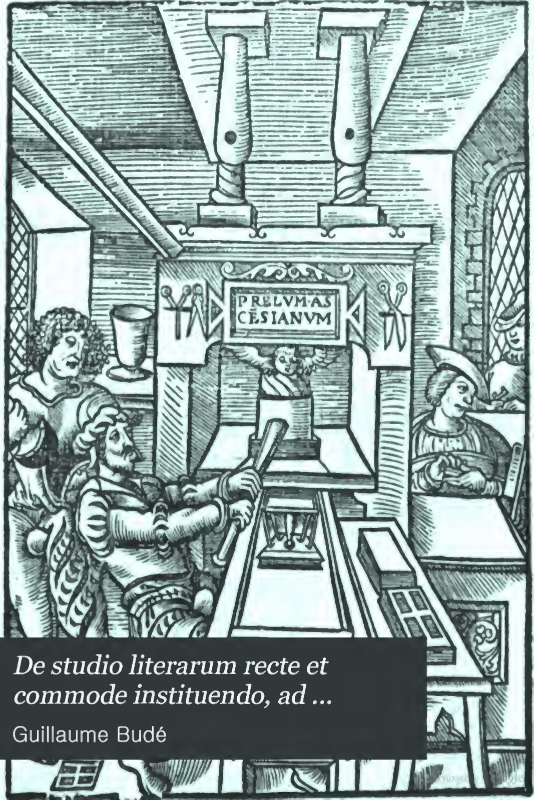

De studio literarum recte et commode instituendo, ad ...

Guillaume Budé

Acqu. coll. Badiou

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT
900000088077

DE STVDIO LITERARVM RECTE ET COMMODE INSTITVENDO,

ad inuictiſſimum & potétiſſimum Principem FRANCISCVM, Regem Franciæ: Gulielmo Budæo Pariſienſi, Conſiliario regio, Libellorumq́ſupplicũ in Regia Magiſtro, auctore.

CVM PRIVILEGIO REGIO

Excudebat Iodocus Badius Aſcenſius Menſe Nouembri, Anno. M.D.XXXII.

BIBLIOTHÈQUE
DE L'UNIVERSITÉ
DE GAND

DE STVDIO LITERARVM recte & commode inſtituendo, ad inuictiſſimum & potentiſſimum Principem FRANCISCVM Regem Franciæ.

HONOS ALIT ARTES, CONTRItum eſt vſu vetuſtatis prouerbium, Princeps potentiſſime, non tam ad opificia quæ dicuntur ſellularia, æraque & ſtipes merentia, quàm ad eas artes pertinens quas priſci tum ingenuas, tum liberales appellandas eſſe duxerunt. hoc nimirum intelligi volentes, dignas artes illas iis hominibus eſſe, qui nec ſeruitutem ſeruirent, nec degeneri mente nati aut obnoxia forent. Quibus etiam ipſis artibus, eum honorem Romana detulit antiquitas, humanas vt eas eſſe ſcientias dicerent, vtpote ſine quibus exiſtimarent homines morum humanitatem amplecti ac retinere vix poſſe. Et quidem cum hominum generi prouidentia duas naturæ præſtantias dederit, longe inter animanteis, nobiliſſimas, mentem atque ſermonem, videbant illi eos fere qui cum promiſcua multitudine annos traduxiſſent pueritiæ & adoleſcentiæ procul ludis literariis, vel ſemiferos ipſos eſſe, vel ruſticitate præditos infantiæ non abſimili. cuiuſmodi illorum euadere plurimos videmus, qui communi tantum ſenſu quaſi præceptore vtuntur & magiſtro. At vero loquendi conſuetudo, deterior fere tempore fieri ſolet, & ex patriciis (vt ita dicam) ſenſim ad plebeios tranſire, imperitorum vtique numero multis exuperante partibus. Tum mens humana, ab incunabulis ſtatim, tyrocinioque vitæ, erraticis moribus ac mendoſis imbuta, ex perrenni contagione paſſim pollentis imperitiæ in ordinem quodammodo cæterorum animalium redi-

gi ſe tandem non ſentit,cum tamen numero(vt dicitur)exem pta ſit originis inſignitæ nobiliſq́ priuilegio.Etenim rerũ hu manarum diuinarũq́ notio,naturæ quidẽ illa veluti magiſte rio homini pubeſcenti paulatim agnaſcitur, & ſic in multorũ conuentu,quaſi in ludo ſenſus communis adoleſcit:planeq́ in virum iam euadenti cum ætate accreſcit pro portione. cæte rum inchoata eſt ipſa tantum,non plena,non iuſta notitia,nõ ſufficiens earum rerum intelligentiæ,quæ ad vitam inſtruen dam temperandamq́ comparatæ ſunt. Quare & in diſceptan dis forenſibus controuerſiis,& in dirimendis litibus, quanta uis prudentia ſenſus cõmunis,tamen iuris ciuilis indiget pru dẽtiæ,æquitatiſq́ ab iis hominibus proditæ qui de iure olim reſponſitarunt:& rerum ſupradictarum notio,tum naturæ be neficio anticipata, tum conuerſatione ciuili adaucta & robo rata, adhuc tamen eſt hebetior,quàm vt par eſſe poſſit cali gini diſcutiendæ quæ vitæ noſtræ incubat. Atq́ intra eã qui dem caliginem,dẽſamq́ veluti quandam nebulam fallacium imaginum,atq́ inanium formarum,latentem veritatem,ſum miq́ boni naturã,philoſophię comitatus olim indagare,ac per omnia naturæ veſtigia perſequi inſtituit, ſtudio ſanè acri & vehementi.hominesq́ non pauci qui ſeſe in eius familiam va riis è ſtirpibus ſectarum adoptauerant, acerrima contentione animorum fecerunt,poſthabita corporis fortunarumq́ cura, diſciplinarum vt honeſtiſſimarũ facultatem ſibi primum com pararent. deinde earum adipiſcendi viam quandam poſteris, ratione ac præceptis munitam traderent & procliuem,quoad eius fieri poſſet.Et vero eorum quidem nobiliſſimi indignum eſſe cenſuerunt,naturam humanã ignoratione ſui primũ,dein morũ peruerſitate,quæ diu inter mortales inoleuerat, de gra du naturæ ſublimis deiectã eſſe,quæ cognata erat ipſa à pri mordiis rerum,affiniſq́ diuinę.Quam ob cauſam indignita temq́,homines incitati,certatim quærere inſtiterunt,cur ipſa hominum natio,recta ratione lapſa,quaſi in triuiis vitę cõpi

tiſq; iaceret per inertiā,in iis multorum conuenticulis quæ ci uitates vocantur. Itaq; inter Grȩcos homines moribus ac lin gua cæteris cultiores,extiterunt partim qui ſophiſtæ, partim qui philoſophi dicti ſunt.Qui cum in muneribus vitæ ciuilis, atq; in ſermone barbariſmos,in rationalis & in moribus ſolœ ciſmos inualuiſſe cernerent,diſciplinam honeſtæ atq; emēda-tæ vitȩ profiteri aggreſſi ſunt,eamq; colendam eſſe & retinē-dam multis perſuaſerūt. Hæc porro doctrina,quaſi quædam artifex & magiſtra expoliendæ humanitatis & concinnandæ, literarum nunc bonarum appellatione cenſetur.cuius doctri-næ fines multo laxiores ſunt & ampliores, q̄ inſcriptio ipſa præfert multitudinis opinione.continet enim omne cōmerciū atq; vniuerſum quod cū muſis haberi poteſt:ſane variū ipſum & multiplex,& quoquo verſus longe pertinēs.Præcipue vero philoſophia lautioris vitȩ magiſtra, rationiſq; rectȩ antiſtes, atq; interpres oraculorū eius,adminicula vitæ peperiſſe & re-liquiſſe creditur:quibus homines nimiū de corpore meriti,ob idq; humi ſerpētes vt bruta animantia,excitare tandē ſeſe poſ ſent,& aſſurgere ad cognitionē ſui:ex eoq; intelligētiȩ gradu ſurſum faciē erigere,ad cœlūq; aſpirare. Vnicū autē hūc ſco-pum fuiſſe olim philoſophiæ,bonis quidē certè viris atq; ho-neſtis cultȩ atq; probatæ,nobile illud præceptum indicio eſt, γνῶθι σαυτ:paucis(vt opinor) ſatis animaduerſum,ſuiſq; pōde ribus expēſum,atq; etiā fortaſſe pauciſſimis:in tēplo quondā toto orbe nobiliſſimo cōſecratū,tanq̄ caput prudētiæ oracu-lorū.huc enī ſumma humanȩ ſapiētiæ pertinet.Circa hoc phi loſophia & de natura & de moribus differēs,præcipue cōmē tata eſt. Id deniq; mortales inter diuos olim relatos,diuiniſq; honoribus gentium ſcitis donatos: cœlum vt ſuſpicerent ad-monuit,infernaq; deſpicerēt atq; temporaria.Poſtremo is fuit ſenſus (vt ſimile veri eſt) ſæculis illis antiquiſſimis quæ he-roas dicuntur ediddiſſe. Indidem illa nobilis fabula de Her-cule,quem vt eſt apud Xenophōtem in ſecundo Commemo-rationum, Prodicus ille doctus ſcripſit, cum primum pube-

ſceret,quod tempus à natura,ad eligēdum quam quiſq; viam viuendi ſit ingreſſurus,datum eſt,exiiſſe in ſolitudinem:atque ibi ſedentem,diu multumq; dubitaſſe, cum duas cerneret vias,vnam voluptatis,alteram virtutis,vtram ingredi melius eſſet.interim autem ipſi fœminas duas apparuiſſe ſtatura grandes:alteram aſpectu decenti,liberaliq; ingenio,ornatu corporis nitido,pudorem in aſpectu præferentem, & modeſtiam in geſtu,veſte candida indutam.alteram corpulentioris habitudinis,& ſimpliciter educatam,ornatu exquiſito cultam:ſic arte coloratam,vt & cādorem cutis & ruborem maiores veris ementiretur:in motu corporis atq; habitu ita affectam,vt procerior appareret quàm ferebat natiua magnitudo:oculis etiā expaſſis:tum ea veſte indutam quæ maximum corporis decorem efficeret:interim ſeipſam oculis circumactis perluſtrantem,identidemq; aſpectantem,ecquis in ſe oculos cōuerteret, atque vmbram ſuam obſeruantem.quæ cū iam propius Herculem acceſſiſſet,illam alteram ſuprà dictam pariter progredi inſtitiſſe:verum hanc anteuertere illi volentē,curſu ad Herculem veniſſe,atq; his verbis loqui cœpiſſe, Video te Hercules addubitantem quam viam tandem ineas vitæ. qui ſi me amica atq; auctore vti tibi perſuaſeris, ego te in viam iucundiſſimam ſimul & facillimam ducam. & oblectabilium quidem rerum omnium impertiam tibi guſtum: grauium autem rerum omnium ad extremum vſq; faciam te expertem.Iā primum bellorum negociorumq; cura vacabis. In eaq; demum cogitatione tute verſabere,conſiderandū imprimis vt habeas, quid cibi,quid potus inuenias quod tibi gratiſſimum ſit,quid oculos tuos oblectet,quid tactum,quid olfactū,tibi ſit iucundiſſimum:quibus amoribus genio tuo indulgere, quonā modo molliſſime dormire,qua ratione omnibus perfrui voluptatibus,nulloq; negocio poſſis.Caue vero in mentē tibi veniat, periculum eſſe ac metuendum tibi, nequando in deſideriū incidas earum rerum vnde hæc quæ dixi ſuppeditari ſolent.ve-

to te hæc vereri. nequaq̃ enim ad vitam te deducam laboris ac ærumnæ tolerantem aut animo aut corpore, vt inde ſuauitates huiuſcemodi ſuppetere tibi poſſint. Et quidem cũ alienis fruere laboribus, tum ab re nulla temperabis, vnde capturæ quippiam accedere poſſe videatur. Quippe huiuſcemodi licentiam ſectatoribus meis largior, vt commoda ſua comparent vndiq; & augeant. Quæ cum Hercules audiſſet, Quodnam autem tibi nomen eſt (inquit) mulier? Tum illa, Amici (inquit) mei, Felicitatem: at qui me oderunt, vim huius vocabuli volentes imminuere, me appellant Inertiam. Interea mulier illa altera accedens, Ego quoq; ipſa (inquit) ad te Hercules venio, vt quæ & parentes tuos nouerim, & tuum ingenium ad percipiendam inſtitutionem meam: ſperoq; ſi viam ad me ferentem tute ingrediare, futurum te ſane ſtrenuum actorẽ honeſtarum rerum atq; grauium, indeq; honoratiorem meipſam viſum iri, atq; bonam in partem inſigniorem. Cæterũ nequaquam expectes vt fucum tibi faciam exordiorum concinnitate voluptaria. nam vt dii ſtatuerunt, ita rerum veritatem ſimpliciter commemorabo. Atqui eorum quæ bona & honeſta ſunt, nihil dii citra laborem ipſi & curam hominibus dare ſolent. quos quidem ipſos ſi tibi propitios eſſe cupis, dii tibi colendi ſunt ipſi. Si ab amicis amari, amici quoq; beneficiis emerendi ſunt. Sin in ciuitate aliqua honorem tibi haberi, vtilem te præbere ciuitati illi oportet. Quòd ſi per vniuerſam Græciam animus fert admiratiomẽ tui ciere, ipſa tibi Gręcia quodam eſt afficienda beneficio. Porrò autem ſi terram abundè tibi fruges fundere vis, ipſa tibi terra excolẽda eſt. Et ſi à negociatione pecuaria facere rem atque augere inſtituiſti, ipſa tibi pecora diligenter accuranda ſunt. Sin impetum cepiſti bellicis ex rebus faſtigium tuum attollendi, amicis tuis in libertatem aſſerendis, inimicis ſeruituti mancipandis cum ita tibi viſum fuerit: vtiq; faciendum tibi eſt vt artes militares ediſcas, ab iis qui eas docere idonei ſunt & apti: earumq; vſum cum di

dicerís, vt exercitatione confirmes. Poſtremo ſi in animo tibi eſt athleticam corporis firmitatem comparare, corpus eſt tibi ſeruituti animi aſſuefaciendum, laboribusque & ſudore exercendum. Cuius ſermonem Inertia excipiens apud Prodicum, Animaduertis (inquit) ô Hercules, quàm moleſtam tibi viam, & quàm longam ad gaudia, mulier iſta tibi expoſuerit: at ego vero & prona te via & breui ad felicitatem perductura ſum. Tum Virtus, O miſera tu (inquit) quid boni tandem habes? immo vero ecquid omnino ipſa ſuauitates noſti? num tu harum parãdarum ergô agere quicquam ſuſtines, quæ ne iucundorum quidem deſiderium cupiditatemque expectes? deſiderio vero anteuertẽs expleri omnib⁹ iis ſolita ſis? antequam eſuris, cibum ſumens: priuſquam ſitis, bibens: & vt ſuauiter epuleris, eduliorum artifices exquiris: vt bibas itidẽ ſuauiter, vina precioſa coemens: æſtate (ſi diis placet) vndique niuem expetens. iam vero iucunde vt ſopiare, non molleis modo lectos ſternendos tibi locas, ſed lecticas etiam ipſas molliculas, earumq; ſcamna facienda tibi mollia curas: nimirum quæ non ſomni laboriſq; viciſſitudine inſtitueris vti, ſed idcirco dormire, quia nihil aliud habeas potius quod facias. tũ venerem ignaua exquiſitis machinamentis cieas, ſuapte vi immotam. En quæ tui diſcere ex te amici cupiant, vt per laſciuiam noctes, diei optimam partem per ſoporem exigant. Quocirca immortalis cum eſſes, ex deorum curia eiecta es, à mortalibus quoq; deſpecta qui probitate cenſentur. deniq; orbata ſimul acroamate iucũdiſſimo, laudari te vt nunq̃ audieris: ſimul ſpectaculo ſane viſendo, nũq̃ vt opus aliquod tuum ſpectaris aut pulchrum aut honeſtũ. Tales ferme Hercules ſunt, Princeps illuſtriſſime, atq; prçſtãtiſſime, aut Heraclidę certe hodie, eius philoſophiæ alumni quã antiqui græci eruditionẽ circularẽ appellauerunt: quæque ingentẽ nõ ſolũ ambitũ amplectitur, quaſiq; reſtim quandã chorũq; diſciplinarũ, ſed etiã anfractus viæ arduos ægreq; ſuperabiles. Noſtro vero ſęculo

ſudore quàm olím maiore permeabiles,quod tamen ípſum ſę culum Muſarum choros edere cœpit ſtrenue, togatos vnà & palliatos, è nominatiſſimis quondam iugis íllis repetitos ac reduces,quí iã ínacceſſi videbãtur atq; deſerti.Enimuero ope-ræ eſt preciũ ingeniorũ antiquorũ magnitudinẽ æſtimare ex ipſorũ imaginibus,quas eminẽtes ad hunc diem & expreſſas, vna & altera ætas reſtituerunt, carioſis ipſas in monumentis & ſquallidis inuentas,illæ vero & ad ſplẽdorem priſcum pro pemodum deterſas expoliuerunt. Quorum etſi monumẽtorũ magna pars ad hunc diem non ſupereſſe incolumis creditur, eſt tamẽ habẽda gratia prouidẽtiæ,crebroq; à nobis comme moranda,quòd optimã eorũ(vt opinor)partẽ è diluuio anno rum plus mille emerſam, in manibus iã habemus.diluuium enim quoddã vitę calamitoſum,literas ipſas germanas & ſuo demum nomine dignas, ſic hauſerat & abſorpſerat, tãtaq; vi alluuionis barbaricæ obrutas tenebat & ſepultas, vt mirũ ſit eas inde exiſtere potuiſſe. diuinæ vero id prouidentiæ referẽ-dũ acceptum,quę priſcarum ipſa mentiũ reliquias & ſimula-chra reddere nobis voluit,ad vitam excolendã & adornandã. Mirificam autẽ illam dicendi vim, è ſapientiæ fonte manantẽ perenni & exundanti, & porro ingentes eloquentiæ variasq; copias,fines etiam iuris eius & imperii longe lateq; patentis orbis ille diſciplinarũ quem diximus cõprehendit,ſi tamẽ cir cũſcribi vllo illi ambitu poſſunt.Quem orbẽ magnorũ ſpiri-tuũ olim homines,vel potius heroes quidã nationis literarię, nõ vno illi quidẽ & altero ſpiritu,ſed tamen vna contentione inoffenſoq; tenore percurrere ſolebant:eũq; in fabularũ vetu-ſtiſſimarũ cõmentis adumbratũ videmus, qualia ſunt aurea Mercurii virga,ęgis illa Palladis,deniq; muſarũ cãtus cũ cæ-terarũ,tũ Calliopes earũ coryphęę, ἣ δὴ, vt inquit Heſiodus, προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασέων.Etenĩ ipſarũ chori auios in mõtes abſtru ſi à vatibus,& veluti per manus reſte data cõſerti,nihil aliud potius q̃ ſciẽtiarũ cõſenſum,cognationẽq; ſtudiorũ ſignificãt,

& maniſeſte oſtendunt: adeo vnam & alteram ſine reliquis mancas eſſe cenſebant, & deſtitutas neceſſariis adminiculis. At multorum ſæculorum infelicitas, quæ rei literariæ calamitoſam vaſtitatem importauerat, nihil non aliquando tolerabile fecit. Nunc vero quid indignius, atque huic literarum claritati turpius, quàm quod ſocordia noſtra atq; deſidia adhuc fit: aut quia mores in prauum inueterati ferre correctricem manum reſpuunt, vt circulus ille diſciplinarum qui olim coaluerat, nunc in partes ſolutus ſit aut conciſus? & vt vnius profeſſionis functiones hominumq; ſingulorum, in plurium tributæ ſint? Idque vſque eo iam euaſit, vt qui aut medicos ſe, aut iuris ſtudioſos, aut alterius cuiuſuis ſcientiæ ſectatores profitentur, ſiquando vſuuenerit vt de aliqua earum diſſerendum eis ſit, cuius titulum ipſi non ſuſceperint, immo vero ſi oratio ipſis paulo cultior habenda ſit, ii niſi veniam præfati ſint, tam impudenter atque improbe facere videantur, quàm qui aliena de meſſe faſcem collectum eunt. mea quidem ipſi ſententia & multorum, non tam æqui in ſuum cuique tribuendo ignaua religione, quàm inertes & ſocordes de iure ſi non ſuo, certe omnium communi, libenter decedendo, vt laboris compendium faciāt. Inſignis vero maxime vel error vel culpa eorū eſt qui iuris diuini videri volūt cōſultiſſimi, cū ſine Mercurii numine interpretationum præſidis atque potentis, altiſſimorum vaticiniorum enarrationem, oraculorumque mirificorum explanationem, recte fieri poſſe perhibent: quæ copiæ (vt ita dicam) cornu continent omnis cognitionis & ſcientiæ. illi vero (ſi diuis placet) commodius quoque ſic fieri ſanctiusque defendunt: quaſi vero hæc pars vna doctrinæ, aut certe ipſa cum paucis, genium nullum orationis habeat, aut præpoſterum habeat atq; refractarium. Atqui id tueri & obſtinate dicere, hominum eſt inertiæ & ruſticitati patrocinantium, non ſanctimoniæ & veritati ſtudentium. ſiquidem ſacer hodie Mercurius eſt priſcarum literarum peritia, quem theo-

logiæ illi noſtrę proceres orthodoxęq; philoſophię Platones, magnopere colendum cenſuerunt & venerandum. tametſi Latinorum permulti in tempora inciderunt literis calamitoſa. Heroicæ enim ætates Seruatoris ſupplicium ſecutæ, quæ robora legionum deuotarum ediderunt, è quibus deus optimus & maximus copias illas ſplendidas & admirandas delegit & conſcripſit, quas ſupernatibus exercitibus clare concenturiauit, vt fœcũdę ipſæ ſanctarũ innocẽtũq; animarũ, ita etiã literarũ fuerunt bonarũ atq; ingeniorũ præcellentiũ. Nã & multi eorũ quibus ipſa ſeruatrix prouidentia teſtimoniũ ſui & veritatis, ad tribunal impietatis & ſæuitiæ barbaricæ denunciandum duxit, elegãti doctrina ſimul & pietatis defenſione inclaruerunt. Neq; vero emendate loquendi facultas, cũ quadã ſcita ſermonis lautitia, oratoria tãtũ eſt ipſa, vt vulgo eſſe creditur: ſed per omneis quoq; partes orbis diſciplinarũ fuſa, cũ ex omniũ ſcientia concreta ſit & cõpacta. Quare ex vnaquaq; carpere poteſt ipſa ſuo iure quod in vſum promendũ eſſe duxerit: viciſſimq; ipſa ſeruire vnicuiq; ſcientię, aut certe ſimulut occaſio & opportunitas ſeſe obtulit, operã quatenus opus eſt benigne debet accõmodare. Nã quę ſcientia, quę facultas dũtaxat liberalis, faſciculũ vel vnũ colligere glorię in ſua meſſe poteſt, ſine orationis huiuſmodi facultate? Age, (vt iã gloriã omittã) quonã modo laboris ſui cõmẽtationũq; fructũ cũ poſteritate cõmunicare? cuius profeſſionis ſtudiũ, tot tantarũq; partiũ capax, quẽadmodũ finibus nullis circũſcribitur, ita annalibus legibus nullis tenetur, cũ cęterarũ artiũ ſtudia curricula ſua habeãt certis annis quaſi ſpatiis demẽſa, moribus & inſtitutis ſcholaſticorũ. Verũenimuero hęc dicendi facultas, cũ de omnibus ſcientiis atq; artibus hac ratione & cõmode & honeſte mereri poſſit, de theologia etiã gnauiter & appoſite, nuper tamẽ homines pauci ex theologorũ ordine extiterunt, appiana pertinacia præditi, qui linguæ Græcæ peritiã, literarũ haud dubie bonarũ magiſtrã atq; inſtauratricẽ, prauarum

opinionũ inſtitricẽ eſſe fremerent & aſſertricẽ, pro concione quoq; id quod eo capitalius fuit, quòd ea quæ pro cõcione dicuntur, ſic à plebe populoq; adeo imperito fere excipiuntur, quaſi ex ipſo veritatis ſacrario pronũciata. Huius aũt calũniæ anſam homines inde nacti fuerant, quòd eodẽ pene tẽpore literæ Græcæ inclaruiſſent, eorũq; ſtudiũ incaluiſſet, & praua quædã dogmata, antiquæ orthodoxiæ punctis confixa ſæpius & circũſcripta, in mediũ relata rurſus eſſent, vt noua oracula & cœlo recens delapſa. Quaſi vero non eiuſdẽ ſit ætatis interdum, & viſenda miracula edere, & mõſtra deteſtanda. Momicæ certe eſt improbitatis & calũniæ iſta reprehenſio. Vt Momus olim in Venere non inueniens cũ maxime cuperet, quod criminari iure poſſet, obiecit ei in deorũ cœtu, vt Philoſtratus refert, quòd ſandaliũ haberet ſtridulũ & argutũ: ſic & iſti in homine probabili religione imbuto literarum lautiorum & optimarũ doctrinã vitio vertũt, quaſi diſſentaneam. Huiuſcemodi igitur calumniæ face, importunæ literis bonis occaſioni ab illis clamitatoribus admota, literæ Græcæ aliquot annos rerum nouarum inuidia flagrauerunt, pene capitalium. Verum eius inuidiæ flamma, quæ primum mire & ſupra lauream (vt dicitur) flammam & ſpineam crepitans, omnia propè tribunalia ſacrarum concionum occupauerat, ſenſim ſubſidere ſuapte inanitate cœpit, & breui contabuit. quippe bucculentis cõtentionibus tantũ anheliſq; excitata, nec materiam inueniens ſolidæ calumniæ, ſtatim vires amiſit: ſimulut intelligi à pleriſq; cœptũ eſt, id eſſe potius ſordentis iã & exoletæ Mineruæ patrociniũ, q̃ religionis labefactatæ & pietatis ſtabilimentũ. Nũc vero quis non videt æmulationẽ illã efforeſcẽtis ſolidæ & germanæ doctrinæ, diſſentaneã eſſe cũ innocẽtia theologica, apoſtolicæ charitatis & probæ notæ æmula? Verũtamẽ aliquot homines fuerũt ſacerdotes, tã proiectæ temeritatis, tãta vt hoſtia, tã eximia, tã illuſtri, id eſt linguæ Græcæ damnatione, parẽtare inſtituerint iacẽti & emortuæ ordinis

ſui maieſtati.quippe qui viderent literarum Græcarum funere literas quoque bonas elatum iri.At hoc quid eſt aliud hac ætate,tuo Rex ingenioſiſſime principatu Franciſce, hodierno hominum ſenſu,quàm olim fuiſſet florente Athenienſium republica, Palladem illam celebratam in arce concremare & Romæ ignem Veſtæ perpetuum extinguere?Certe exprimi noſtra oratione non poteſt,quàm perditæ audaciæ,quàm cæcæ confidentiæ,q̄ duræ frontis & marmoreæ ea conſpiratio fuerit.Homines perpauci vt ex tanto quidem certe numero, ſupercilioſi illi quidem & frõtones,ſed puſilli & inermes,præcipiti iniquitate exagitati, in medium prodierunt cum faſcibus exeſis, & ſquallidis auctoritatis inueteratæ, qui ſpiritibus ſuis non diffiderent auram iam crebreſcentem inhibere retro ſe poſſe,literis reducibus vndecunq; afflatam:qui exploſam iamdiu ruſticitatem fœdamq; barbariem, in ſcenam ita reductum irent, vt plauſum ab orcheſtra & ordinibus, & ab omni parte theatri expectarent.Qui cum deum ipſi,diuos,homineſq; pios ſuperiore è loco conteſtarentur, quaſi in re perdita,in ſacroſancta fide prodita, quiritantes,ægre vnus & alter annus & pluſculi ſuſtẽtati ſunt.neque enim quiſquilioſam tantum plebem concitauerant declamitando, ſed etiam grauioreis permultos & exiſtimatioreis in cauſam perlexerant æmulatione ſubdola atq; quiritabili.Nec prius autem obſtinatior eorum manus ab incœpto deſtitit, (nanque lege ſacrata (vt dicitur) coierant & conſpirarant) quàm ſe deſtitutos plane ſenſerunt à cohorte eiuſdem ordinis prudẽtiorum.Qui omnia permiſceri ægre ferebant eam ob cauſam tuendam, quam omni iure lapſam caſſamque eſſe intelligebant,& porro colore iam carentem. Verum quibus interim maledictis literarum Græcarum & bonarum nomen, eorũq; ſtudioſos compellauerint & conciderint, quaſi impia fraude ſe obligarent qui græce ſcire cuperent : quàm vatiniano odio earum defenſores proſecuti ſint,ſilentio prætereundum duxi:ne pau

corum pertinacia capitalis atque petulantia, in crimen non hominum ſed ordinis, à nobis verſum eſſe exiſtimetur, quem ordinem ego magnopere venerandum eſſe cenſeo, eiuſdemq; noxę in vniuerſum inſontẽ. tametſi interdũ ipſum ab ea culpa vindicare nequeo cum maximè cupiam: quod in decretis theologici conuentus faciendis, ignorantiſſimus quiſq; therſitarũ huius generis & impudentiſſimus, neſtoream ſibi auctoritatẽ vendicat, patiẽtiam veteri inſtituto accommodante ſenili peruicaciæ, iuniorum æquitate & modeſtia, etſi lõge doctiſſimorũ. Eo autẽ indignitatis res euaſerat & væſanæ cõtẽtionis, cõcionũ vt argumẽta, nõ ab euãgelio, nõ à ſacris vaticiniis, non ab oraculis cœleſtibus ſumerẽtur: ſed à criminatione literarũ Græcarum quaſi errorum ſeminarii. vt iam nõ Bacchum, non Cupidinem, non Venerem, non Mercuriũ nundinatorem, non Martem deteſtandos, (quod aſſolet è loco ſuperiore fieri) meminiſſent: ſed Mineruam atticam & Mercurium cognomento oratorem & diſertum, maledictis configendos eſſe ducerent, conuiciiſq; obruendos. Quapropter cum ea quaſi ſatyriſcorũ fabula non modo ad primores populumq; prætextatum, ſed etiam ad pullatam & circũforaneam multitudinem offendere cœpiſſet, (placere enim diu perſonata æmulatio non poterat, quæ conſpicue plus ſanguinis quàm ſpiritus præferebat pro concione) tum demum à prudentibus iſti correpti, quæ multo iam maxima pars eſt ordinis & elegantiſſima, vix tandem conquierunt. certe cum nequicquam vociferando rabulę irraucuiſſent, tacere coacti ſunt. quorum tamen aliquando factio tantum potuiſſe dicitur, vt ſenatui ſuo vel decretum vel conſultum expreſſerint de nece præſtãtiſſimæ doctrinæ, quod patrum conſcriptorum maieſtatem præferebat, cenſuręq; ſupercilium. cuius rei memoriam intexere operi regiæ maieſtati dicato non alienum eſſe cenſui, cũ in fidem tuam ſtirpiſq; tuæ eximiæ, dotibus ingenii admirãdæ, literæ & gręcæ & optimę, nuper ſe cõtulerint, eoq; maxime pluteo ab iſtorum machinis

protectę ſint. Hodie autem eouſq; in diuerſum profectũ eſt, vt exhedræ theologicæ non vocibus modo Græcis, ſed ſentẽtiis plenis non verecunde perſonent. nam & eorum dialogi conten tioſi, quos Græci ἐριστικοὺς appellant, quibus ſcholas probatorias à matutino ad veſperam diebus ſtatis & ſolennibus exercere moris eſt, doctæ iã & ſcitæ mire meditantur eſſe, dignęq; auribus eruditis, ob id vtiq; iam viſendæ magno ſtudio atque frequentandæ. Adeo lauta & elegãs Minerua, vt olim illa Phidiæ (quod Marcus inquit Tullius) ſimulatq; viſa eſt & agnita, probari quoq; ab omnibus cœpta eſt. Necnõ tamen fortaſſe id perpetuum erit in hac ipſa theologiæ profeſſione, vt in iuris quoq; ſtudio & medicinæ, vt partes faciant lautitia & illuuies. & vt pinguis atq; etiam tetræ atq; horridæ Mineruę diſcipuli, orationis non dico lepôres & venuſtatem, ſed etiam verã verborum intelligentiam floccifaciant arietina quadam aut veruecina pertinacia, tanq̃ ad rem non pertinentem. Cũ quibus diſſerentem rationibus & argumentis contendere legitimis atq; probabilibus, ad criu (vt ita dicam) metopon, quod promõtorium eſt Cretæ, caput eſt oblidere. Inter doctos enim & elegantes, & illautos iſtos & caperatos, de literis ſemper ita conuenit, vt inter ſtoicos & epicureos de bonorum malorũq; finibus. Nec honoratior Lacedæmone ſenectus olim, quàm iuuene me hic ruſticitas fuit attonſa ad aureis & ſuperciliosa. quam nunc fremere ipſam frendereq; non magnopere mirum eſt, de ponte (vt aiunt) deiectam in comitiis Mineruæ compoſitæ atq; vrbanæ. Auita etiam æqualiſq; eius ruſticitatis fuit, ſeueritas dicam an ſæuitia, præceptorum, qui velut truculenti patrui pueros non literas, ſed vapulandi patientiam docebant & infantiam: quaſi compitalitios verberones docendos maſtigiaſq; ſuſcepiſſent, non oratores futuros aut profeſſores diſciplinarum. Sed fuit ea fortaſſe temporũ magis q̃ hominũ imperitia & abſurditas, quę literarũ luce caruerunt: nũc porticus duę orthodoxiæ Sorbona & Nauarra, & philoſophiæ theolo

gicæ tanquam oracula duo nominatiſſima, qua fines cunque patent nominis chriſtiani: & latinæ iam & atticę Mineruę nõ modo ſedendi locum, ſed etiã loquendi inter diſputantes de- derũt. In quibus tamen antehac doxoſophi fefellerũt pro ſum mis philoſophis: non ſimulationis fuco tecti, ſed caligine tem porum. quæ tum ita ferebant, vt homines horridi atque agreſtes, immo vero gens hominum truncis & duro robore nata, ad theologiam protinus, vt olim Epicurei ad philo- ſophiam tranſirent. Quare valeant illi antiquarii & miſologi cum ſuis confectariis hiſpidis, tetricis, & male coagmentatis: quæ tamen vt dictum eſt, iuniorum induſtria & ingenioſorum luculentè cœperunt eniteſcere. Nobis autem ad inſtitutum reuertẽdum eſt ex triſti & moleſta digreſſione: & in quam in- uitus non digreſſus ipſe ſed dilapſus ſum. Quippe qui theolo giæ ſtudii numen quoddam eſſe ſemper exiſtimarim. illis qui dem certe qui pedes abluere & abſtergere cupiũt inquinatos à luto vitæ ciuilis & theatricæ: in quo vel ſapientes altius hę- rent ſæpenumero. nam illotis pedibus quis conſcendere ſug- geſtum theoriæ valeat, in edito loco ſanctoq; collocatum? ex quo rurſus ad arcem philoſophiæ aſcẽſus eſt ſublimis ac iam beatus, quam anagogen Græci & anataſim vocant. Sed mox hęc fortaſſe appoſitius atq; conſequentius. nunc eo redeundũ, vnde digreſſio facta eſt. Hermen igitur ſuum Græci cogno- mento multiplici ac vario coagmentauerunt: quoniam Mer- curii poteſtatem quoquo pene verſum patere arbitrabantur. Ego autem de tanta varietate numinum eius, id demũ ad nos attinere puto, quod λόγιον ab illis, quaſi oratorium vel ſer- mocinatorium, appellatum eſt. idque per diametron prope- modum diſtat ab eo quod κερδῷον dicitur ab ipſis à nobis quæſtorium. non literarum illud quidem cupidis, ſed rei fa- ctitandæ intentis colendum atque propitiandum. De illo igi tur Mercurio ſermo mihi habendus eſt, quando cum eo mi- hi res eſt, & fermè ſemper fuit, ex quo primũ deſtinatione ani-

mi literarum ſtudium conſertis digitis complexus ſum.Is eſt autem Mercurius,quo vim dicendi ſignificare priſci inſtituerunt,vt auctor eſt Euſebius: quemadmodum Mineruæ appellatione,vim animo cōcipiendi.Nāq; intus orationem concipi, deinde ore edi natura ipſa ſtatuit.Eundē autē Mercuriū deorū caduceatorem eſſe dixerunt,quaſi bella diſcordiasq; dirimentem,& internuncium atq; interpretem appellauerunt.nam logos tam rationem q̄ orationē ſignificat,quæ cognata magnopere ſunt vocabula:quomodo res quoq; ipſæ eodem oriundæ ſunt.Qua dictione nulla excogitari nec honoratior poteſt,nec ſignificationis vberioris & locupletioris. Siquidē & primigenius dei filius,idemq; vnigenus,& verbum & ratio & ſapiētia dei,hoc nomine apud Græcos pleniſſime intelligitur.Et cum diuinarum quidem rerum intelligentiam ac notitiam, ratione primū interprete mortales habuerunt:tum diuinum quodam modo imperium & edictum,in notionibus cōmunibus informatū ſentimus,in animisq; noſtris anticipatū vi naturæ rationalis.vnde enim aliūde hæc didicimus,q̄ ex ludo(vt ita dicā) rationis magiſtræ mortaliū?ex ea etiam ipſa ius naturale manauit,quam ſummā legem M.Tullius in legibus ſuis eſſe dixit.Conſtituendi vero(inquit ille) iuris ab illa lege capiamus exordiū,quę ſæculis omnibus ante nata eſt,q̄ ſcripta lex vlla, aut q̄ omnino ciuitas cōſtituta.Quid eſt autē nō dico in homine(inquit idem)ſed in omni cœlo atq; terra ratione diuinius? quæ cum adoleuit atq; perfecta eſt,nominatur rite ſapientia. Hæ igitur duæ differētiæ ratio & oratio inter ſe(vt dixi) affines & cognatæ,cum maxime circūſcribant principis animātis & digniſſimi formalem finitionem,tā vtiq; maxime perfectiſſimus quiſq; hominum iudicandus eſt,q̄ maxime hæ duæ res in eo abſolutę ſunt.Ita qui rerū humanarū diuinarumq; adeptus eſt prudētiā,cū orationis facultate,recte,apte,& eleganter cōpolitę,is abſolutionē ſui generis cēſetur adeptus eſſe.Qui aūt ſciētia præditus eſt earū rerū,& infantia,nimirū is homo dici plane nō pōt,ſed ad ſemiſſē tantū prouectus eſſe humanitatis.

at qui vtraq; facultate vacuus eſt & caſſus, ne homo quidem ille, ſi argumentari à definitione volumus, quod ſanè legitimum eſt argumentum. Proinde non humana ſed immanis vita dici poteſt, quæ nec literarum humanitate condita eſt, quaſi ſale mercuriali: nec communi prudentia ſic perpolita, vt ſine literis ipſa diſerta eſſe poſſit, quod in multis mortalib⁹ naturæ præſtantia euenit. Nos autem hominis exiſtimationem in præſenti facimus, non ad trutinam vitæ ciuilis, quæ ſuam quandam ipſa habet humanitatem, in officina ſcilicet vrbanitatis, non etiam Mineruę expolitam: cęterum ad philoſophiæ libram, & limatæ (vt dicitur) veritatis, hominis appellationem nunc perpendimus. Quæ & mortalis ipſa & hominis ſignificationem, nec loco eodem nec numero habendam eſſe cẽſet. Certè nemo ſanæ mentis inficias ibit id quod quidam ſapiẽs olim homo dixit, Literarum ſcientiam iuſtam, iuueni morum temperantiam, ſeni ſolatia vitæ afferre: in rebus ſecundis ornamentum, in aduerſis ſubſidium eſſe. Ecce tibi in ſermone de Mercurio, Hermes ille cognomẽto ter maximus, Mẽtẽ autem (inquit) & orationem, vni ex omnibus animalibus homini deus ipſe largitus eſt: non minoris vtiq; æſtimanda, q̃ ipſa eſt immortalitas. Nam qui his conuenienter, & ad ea quæ decorum eſt vtitur, is nihil ab immortalibus differt. Quippe qui vinculis tandem corporeis ſolutus, ab vtroq; eorum ad chorũ beatorum diuorumq; perducatur. Et rurſus, Beatus (inquit) deus animam in corpore, mentem in anima, in mente verbum pronunciauit: deum autem horum patrẽ eſſe affirmauit. Græci porrò prodiderunt Mercurium Iouis & Maiæ filium eſſe: his nominibus intellectum indagationemq; ſignificãtes. Alii Iouem animam mundi eſſe dixerunt, id quod eodem pertinet. Nihil vero mẽte fœcundius eſt, nec quod plura concipiat atq; pariat. Cæterum vel intellectui vel maſculæ menti obſtetrice opus eſt, vt inquit apud Platonem in Theæteto Socrates: qui & ipſe Maiæ id eſt obſtetricis erat filius. Ac cum nihil pariã

(ait ipſe) tamen parturientibus aliis adiumenta affero: quod pleræq; faciunt obſtetrices, aut natura ſteriles, aut ætate iam effœtæ. Eodem etiam ſpectat quod ſupradictus Hermes ait, Mentem notiones omneis concipere tum bonas tũ malas. bonas quidem, cum à deo ſemen infuſum accipit: malas, cum à dæmonibus quibuſdam ſemina iaciuntur, vt in terram, ſic in animam. Itaq; qualia ſemina accipit anima, tales edere partus ſolet. è malis ſeminibus adulteria, ſtupra, homicidia, & huiuſcemodi ſcelera edit: è bonis, quæ pauca ſunt ipſa & rara, pietatem, temperantiam, virtutumq; omne genus. Ex his igitur intelligendum relinquitur, ſenſa mẽtis humanæ e ſeminibus inoleſcere bonarum malarumq; diſciplinarum. quibus mẽs grauidata, rationem parit atq; orationem, ſemina ſua referentia. Hæc porro ſemina homines ſtudioſi ab iis auctoribus hodie mutuantur, qui in latino quondam agro atq; attico, Palladis arua Mercuriiq; coluerũt. Nam animus ipſe coli dicitur, cum liberalibus artibus inſtituitur. vnde illud Ciceronianum in libro de Finibus, Sed animi cultus erat ei quaſi humanitatis cibus. Et illud in ſecundo de Oratore, Subacto mihi ingenio opus eſt, vt agro non ſemel arato, ſed nouato & iterato, quo meliores fœtus poſſit & grandiores edere. Proinde ex diligenti cultura animi, ſi naturæ ſolum nõ ſterile fuerit, meſſis doctrinæ enaſcitur. quæ ſi ad frugem bonam euaſerit, ad rerum humanarum diuinarumq; cognitionem homines, atq; etiam ſuimetipſorum perueniunt: id quod delphicum illud oraculũ facere admonebat. Inde autem conſequens eſt, formalem vt rationem homo generis ſui tenere valeat atq; tueri: ſimulq; munus ſuum conuenienter naturæ ſuæ obire. Quapropter humanæ mentis munia propria, antiquiſſima cura nobis & præcipua exercenda ſunt. Eſt enim (vt inquit Iſocrates) mens bona in corpore humano ſita: res maxima in minima collocata. Doctrina vero cultu animi quæſita, efficit in homine bonã voluntate prædito: vt mens philoſophiæ copiis tanquam firmo ſuc-

cincta præſidio,ſurſum verſus libentius quàm deorſum intẽta ſit: longeque alias quoquo ipſa verſus è ſpecula contemplationis proſpectans, præterita & futura cum inſtantibus, circumactu quodam colluſtret prudentię atque ſapientiæ,ex quo fit vt nequeat nec morte, nec aduerſis rebus opprimi, cũ omnia quæ incommode ipſi cedunt, ante prouiſa habeat & perpenſa. At vero ſuimetipſius rerumque humanarum ignoratio,nihil aliud quàm mulcta quędam eſt numinis Philologiæ vel neglecti,vel minus religioſe culti. Quo genere animaduerſionis diuinæ, cum omne genus hominum excolendi animi negligens,tum vero ſacri ordinis centurię claſſicæ,earumque duces maxime,plecti mihi videntur, quorum tamen propriam eſſe decebat vtique & aſſiduam culturam animorum.ad eos enim pertinet inteſtini hominis inſtitutio. At multorum videmus animas, quaſi inaneis vaginas in præſidiis dominicis eſſe:eo vtique gladio vacuas,quem dominus in terram miſiſſe ſe pro concione conteſtatus eſt. Quanta eſt autẽ deformitas in delubro Seruatoris, literarum lumine eos orbatos ab omnibus ſpectari,quos facem cæteris præferre lex ſacroſancta iubet,in editumque candelabrum tollere? In vniuerſum autem pauci animaduertunt,quo diſpendio bonorum ſeſe ii afficiant,quibus literarum & philoſophiæ cultum,ambitionis & cupiditatis illecebris mutaſſe præclarum eſſe videtur & palmarium,quæ tamen maxima pars eſt hominum qui in vita ciuili aliquo numero eſſe cenſentur. Quicquid enim eorum quæ bona iam olim ciuili ſermone & in medio verſante dicuntur, vltra modum quæritur, ita bonum eſt ipſum vt vſu demum vtile ſit & commodum, non item vt poſſeſſione. Siquidem ex facultatum parte redundante,nequaquam eſt vita vnicuique noſtrum,quod Seruator oraculari ſermone dixit Lucæ cap.duodecimo. At vſus eius quod circunfluit,non ad eum redit qui vſus eſt:quippe qui ad alios trãſeat neceſſe eſt: fructus autem ex vſu ita demum percipitur ab vtente,ſi pie,ſi

probabiliter, ſi circunſpecte erogetur quod ſupereſt. Quotus vero quiſque eam ob rem præcipue locuples eſſe meditatur? Quoto porro cuique diuitiis vti inculpate contigit, hominum quos vidimus & meminimus? eorum enim ſunt iſta quæ propter ſe amantur & exoptantur magno errore vitæ, vt quæ nihil habeant ipſa quod conditum penes poſſeſſorem, propter ſe aſſeruandum ſit. vt edulia conditanea & veſtes reconditæ, non alias vitę proſunt, quàm cum ad vſum promuntur. Quare vt ſint iſta ſicut appellantur bona: tamen ſi animus pronior & velut affixus abditis illis incumbat, quod plærunque euenit, ipſa velut in carcerem ac compedes aureas auaritiæ coniecta dici debent & compacta: non etiam beneſica atque commodantia: cum hoc quoque quod nec ſcelere illi vacare, nec hominum odio poſſunt, qui tam illiberaliter, tam arcte, tam maligne eas cuſtodias habeant, quæ ſi benigne in lucem producerentur, & cuſtodi vtiles & compluribus eſſent. Quomodo autem animus vel honeſte vel innocenter oblectarē ſe magnopere earum rerum complexu poteſt, quæ bona fortaſſe ſunt externa non animo ipſi commoda, non corpori, ſuapte quidem ipſa natura? oblectare ſe dixi? quid ſi etiam non anxie, non meticuloſe, & vero ſine ægritudine angente, in iis nequit acquieſcere? nimirum qui ſciat ſe hinc abſque iis bonis, & propter ipſa fortaſſe bona, ante diem emigraturum? Ne hic quidem fidum eorum comitatum perennemque habiturum, ſpondere ſibi auſit, niſi tanta ignorantia præditus ſit, vt fluxas res, vt precarias, vt in hunc atque illum temere deſultorias, huiuſce generis facultates eſſe non recordetur. Congerat igitur cogitatione qui volet & poterit, eorum bonorum aceruum, à quibus beati homines communis ſenſus iudicio latine quondam appellati ſunt. dein altrinſecus ſiſtat iuſtæ & elegantis eruditionis opes, cum animo imbuto rectæ opinantis philoſophiæ ſtudio. ſimul quid homo homini præſtet expendat, quid cōditus homo intellectuiq; demum aſpectabilis atq; viſēdus

externo homini & veternoſo: denique quid ille immortalis huic mortali & caduco. tum (vt opinor) intelliget quanta ſit, quàm aperta, quàm frequens in bonorum optione hominum circunſcriptio. At multos hoc modo falſos atque deceptos, vita ciuilis eademq́ erratica, frugi homines eſſe cenſet, ac de plebis patriciorumq́ ſententia quotidie pronunciat. vt de tutela ſui ſuarumq́ facultatum ſcite & ſapienter meritos. Id quod vice verſa vtique ipſum eueniret, niſi illa bellua capitũ tam multorum, vaſto quidem illa corpore, ſed nullo aut anguſto pectore, quem mundum ſapientia dei vocat, omnibus internis ſenſibus capta eſſet, impotensque aſſenſionis & delectus in fortunæ ludibriis. fucum enim ſibi factitari animaduerteret à prudentia communi, cuius placita atq; iudicia per lineam (vt dicitur) diagonon oppoſita ſunt germanæ ſapientiæ diuinitusque comprobatæ. Verum hæc quæ propria ſunt ſanctioris philoſophię, (à qua vtiq; vna hodie reſtitutio peti debet circunſcriptarum ſenſus fallacia mentium) illotis manibus (vt opinor) à nobis tractari videbuntur, cum inter alumnos eius profiteri iure meo non poſſim. prçterquam ꝙ nec loci huius eſt, nec temporis fortaſſe harum rerum diſputatio. Sed iuuat interdum quaſi in elyſios animi cauſa digredi. Verum ad illud reuertar quod dicere cœperam de conceptu mẽtium. Quoniam igitur hæc ætas mentium fœcunditate felix (& ſi in læuam partem non minus olim hoc ipſum ſæculum inſigne futurum eſt: quod honoris, fidei, pietatis ſanctiſſima templa ſolo pene æquauit, quæ templa tot ætates ſanctarum animarum fœcundiſſimæ, magno ſudore dedicauerant) Sed tamen quando hæc ætas complureis iam fœtus ingeniorum non ignobiles peperit, plureis etiam parturire eiuſdem nobilitatis creditur, prope iam vt vna ipſa ſarciendam ſuſcepiſſe videatur tot ſæculorum cladem, quæ vim magnam priſcorum voluminum cum ingenti detrimento rei literariæ deuorauerunt, hic commemorandum duxi quod Socrates apud

Platonem in hanc ſententiam inquit. Arti autem obſtetricatus quam ego exerceo, eadẽ prope inſunt quę in arte ipſa muliebri. hoc demum refert, quod fœminis mulieres, ego viris operam nauo: quod illę corpora, animas ego ſpecto parturientes. Et in noſtra quidem arte hoc præcipue videndum eſt: probare vt poſſimus, omnique ratione explorare, vtrum iuuenilis commentatio mendum ac ſimulachrum, an verum potius fœtum & genitalem edat. hactenus ille. Quemadmodum autem mathematici diagrammata illa quę vocant, ex elementis conficiunt, hoc eſt linearum ductus multiplices ad theoremata ſua demonſtranda, ſparſis intus elementis ipſis, angulorum indicibus atq; interuallorum, vt ex iis ipſa diagrammata ad demonſtrationem progrediantur ex qua ſcientia comparatur concluſionum: eundem pene in modum ex elementis doctrinarum diſcendiq; cunabulis, progredi ad ſummum oportet diſciplinæ orbicularis, indeq; ſemina legere ad conceptus animorum. Hos porro fœtus mens edere ipſa nequit, vt quidem vegeti ſint ac viuaces, niſi illis tanquam mammis lactentur & alantur dicendi ſcribendique facultatis, quæ ſunt inuentio atque elocutio. At huic facultati nutricandæ & roborandæ vix triginta anni ſatis ſunt. Quantum eſt enim humana præcordia, Mineruę numine afflata ſic eſſe, penitusq; imbuta, vt in oratione hominis docti & eloquẽtis Pithò ipſa quam ſuadam vocauerunt, vſquequaque ſuffuſa ſentiatur & exuberãs: atq; indidem vis dicendi cum admiratione audientium eualeſcat quaſi numen eloquentiæ? Nam ſermo quãlibet elegans & nitidus, ſi nec aptus nec ſententioſus eſt, vel ſi horum altero deficitur, tanquam partus quidam caſſus eſt, & veluti vrinum ouum, quod nec diuturno incubatu nec aſſiduo ad vitalem fœtum proficit. Quod genus partem magnam officinarum occupare nunc ſolet. plærique enim ſcribendi dulcedine ducti noſtris vltra modum ingeniis indulgemus, eorumque fœturis. & ſimulac parturire ante exactos menſes cœpimus,

geſtientis vteri & gliſcentis impetum quaſi muſti feruentis, ſuſtinere non poſſumus. Ita fit vt eiectitia interdum pro maturis pariamus. Quanquam ne poſt triginta quidem ſtipendia, ſedulo in his ſtatiuis exacta, Mercurius protinus abſolutus eſt: qui nec ex omni ligno ſculpitur (vt aiunt) nec quolibet luto fingitur. Nam cum cęterarum fere diſciplinarum genii nullam non materiam admittant, hæc quæ cũctas complectitur, & intra iuris ſui fines eſſe defendit, Mineruam non quamuis, ſed atticam ſane poſcit & tanquam phidiacam: tum demum quidem certe, cum artis ipſa ſpecimẽ facere inſtituit, dignosq́ꝫ partus hominum expectatione edere, & ſimul idoneos qui in ſęcula erudita ituri exiſtimentur alia atq́ꝫ alia, ita vt gratiam quoque cum ætate perferant. hæc enim nota erit antiqui artificii, cum gratia, cum dignitas & auctoritas annis ceſſiſſe non videbuntur. Nunc igitur ſi decimare legiones iuuenum inſtiterimus: indeque lectiſſimum quenque ſumere, iterandi etiam erunt hi lectiſſimi, ac decimus quiſque rurſus numero erit eximendus, vt decuriam vnam efficiamus hominum delectorum, quæ inſignire ſæculum ſuum poſſit: quod tamen vix ætate Demoſthenis contigit. Nec enim non eadem raritas doctiſſimorum hominum fuit nobilibus illis ſæculis quæ literas ad ſummam manum expoliuerunt. Nam quot æquales tandem literis maxime florentibus, dicendi facultate inclaruerunt, pręter illam heroicam atticorum ætatem? atqui tum conſuetudine emendata non minus quàm methodo & cura, & Græci & Latini eleganter & compoſite dicebant. Mihi vero hæc ſcribenti in mentem veniebat, pœnitendam meam ſortem & pene deplorandam eſſe: qui iuuentutis florẽ totumque robur ætatis in his ſtudiis contriuiſſem, literarum luce nondum cis Alpes exorta, niſi admodum exili nec memoratu digna. tunc vero cum hæc proderem, claritate literarum plane reddita vitę, inſperatam iuuenum ad eadem ſtudia contentionem exarſiſſe viderem cum profectu memorabili,

Græcorum etiam voluminum vim magnam peruagari cũ opera chalcotyporum, tum vero induſtria quorundam hominum doctorum in commune libros conquirẽtium. Quô illorũ ſunt ſtudia feliciora, queis nunc quãtũuis lectionis helluonibus, ad ſatietatem frui licet iis epulis, quibus ego tantũ liguriẽdis animum auidiſſimum paſcere tũc cogebar, inani ſæpenumero cõtentione atq; irrita. mihi adeo, vt ex huius prouentus vbertate, multum eſſe quod curriculũ ineuntibus gratuler: quo ipſe vero frui poſſim, parum eſſe videatur, qui cum annos ipſe meos numero in ſtudio cõſumptos, Tithonus mihi eſſe videor: cum ea quæ deſidero ad iuſtam eruditionẽ, æſtimo, non plane è tyronibus exceſſiſſe me ſentio. Cæterũ quod ad eos attinet, quibus ætas nondum ex ſtudiis his exceſſit: cum ex tãta clade tãtoq; diluuio, quod tandiu mortales in caligine denſa diſciplinarũ tenuit: literæ tum græcæ, tum earũ æmulæ latinæ, emerſæ ſint, etſi adhuc fortaſſe fugientes ipſæ ob vetuſtatẽ aliquãtũ dici poſſunt: cauſa eſt certe digna, quam ob cauſam ii quibus præter integram ætatem, per vitæ rationẽ quoq; id licet, & modũ facultatum, ingenia, periclitari libẽter & accurate debeant. Quid eſt enim poſt religionem doctrina Chriſti Seruatoris conditam, poſt pietatem à diſcipulis eius conſtitutã, poſt veritatem ſapientiæ, legemq; inſontis vitæ, tot talibusq; ſuppliciis diuorum necibusq; mirificis ſanctam atq; teſtatã, quod mortalibus dare maius prouidentia magiſq; optandũ potuerit, ad vitam temperãdã ſalubribus inſtitutis? Etenim pax cõſtans & vſquequaq; tranquilla, eſt illa quidem exoptanda maximopere, & expoſcenda diuinitus ſanis animis: ſed tamen parens eſt eadem ipſa ſecuritatis ſomniculoſæ & oſcitantis. At ſecuritas huiuſmodi luxum gignere ſolet, & ſocordiam: è quibus inertia rurſus voluptatumque illecebræ oriuntur. Ad quæ vitia eliſdenda ſtirpitus & enecanda, animorum cultus ab ipſa magiſtra vitæ philoſophia inuentus eſt. Porrò autem ſic natura comparatum eſſe nouimus, poſt primordiale illud

admiſſum illecebræ piacularis,vt niſi ratio ſedẽs in ſolio prin cipatus animi, habenas efferatorum ſenſuum in manibus habeat,nihil ferocius,nihil impotentius rationali ſit animali,nihil adeo & præceps & in necem ſuam procliue & incitatum. Iccirco Plato,tametſi neſcius ipſe fuiſſe videri poteſt commercii cœleſtis,quod immortalitatis pignus humano generi datum iam erat diuinitus:tamen vt alia permulta,ſic hoc quoq; commentus eſt,quod è partibus animæ bigas iunxit equinas. quarum alterum equum, honeſtum eſſe dixit & bonum, ex boniſq; & honeſtis oriundum: alterum huic cõtrarium,atque è contrariis ortum.his bigis iracundiam cupiditatemq; ſignificans:quibus aurigam etiam accommodauit, quam ratiocinandi vim nuncupat.Et moleſtam quidem (inquit) aurigationem in nobis vtique eſſe,ægreq; tractabilem neceſſe eſt, propter equorum diſcrepantiam. Quippe cum iracundia rationi plerunque obtemperãs ſit,interdum etiam rationis ſocia,atq; in pugna auxiliatrix:at cupiditatis partes contumacia præditæ,nec ſine moleſtia ductiles,ad imperia accipienda ſolet obſurdeſcere,vix vt flagello cedãt pariter & ſtimulo. Hæc vir ille ſummus,&,vt eo tempore,diuinus,in Phędro.Cæterum in primo Legum,Quiſque(inquit)hominum cum vnus ſit,duos habet intus conſiliarios imprudenteis, eoſdem contrarios inter ſe:quos dolorem voluptatemq; dicimus.Habet etiam præterea duas opiniones futurorum, quibus ſpes quidem ipſis cõmune nomen eſt.Cæterum ſpei quę dolorem præcedit,timor: ei quæ doloris contrariũ,fiducia nomen eſt peculiare:de hiſce ipſis autem faciendum nobis eſt hoc vt modo commentemur. Exiſtimemus vnumquenq; noſtrum miraculum quoddam ſane diuinum inter animantia eſſe;ſiue ludicrum ſit deorum, ſiue opus ſerium:nam vtrum ſit horum,minime ipſi cõſtituere valemus. Id vero demum exploratum habemus, has affectiones tanquam neruos in nobis eſſe,aut fidiculas nos trahentes: quæ cum ſint ipſæ ſibi contrariæ,altrinſecus ſtantes,vtiq; di-

uerſos nos diſtinent, ac pertrahunt ad contrarias actiones. inibiq; limes eſt virtutem vitiumq; dirimens. Dictat autem ratio vnumquenq; noſtrum, ſic vni horum tractui præbere ſeſe ſemper oportere obſecundantem, nec digitum tranſuerſum ab eo abſcedere, cęteris vt attractibus omnibus obluctetur. Hũc porro ductum aureum eſſe & ſacrum. qui ſi in vniuerſum ipſe valet in ciuitate, appellatur lex communis. Cæterum alios ductus duros eſſe & ferreos, cum hic & aureus ſit & mollis, reliquos vero tractus formis ſimiles multifariam variis, oportere opitulari optimo legis ductui. Nam cum ratiocinatio tum bona ſit, tum placida, tum expers violentiæ: nimirum eius ductum indigere miniſtrorum, quo in nobis genus aureum præualeat generibus aliis. Hæc Platonis commentatio eò pertinet, quod ipſe dixit libro tertio Reipublicæ, ſub perſona (vt opinor) Socratis cum Glaucone differentis, explicantisque quonam pacto perſuaderi poſſet & magiſtratibus ciuilibus, & militari ordini, & ſimul plebi, vt quod ſui eſſet muneris id quiſque exequeretur. Cæterum (inquit) o Glaucon, audi quod ſupereſt fabulæ. Eſtis autem omnes vos qui ciuitatem incolitis fratres. (aiemus ipſi ad eos, hoc modo fabulabundi) verum deus cum vos fingeret, quicunq; veſtrũ digni erant qui cęteris imperarent, eorum ipſe ortum auro permixto attẽperauit: vnde fit, vt illi plurimo ęſtimentur. at qui idonei erant futuri illorum adiutores, his deus argentum immiſcuit. poſtremo ære & argento attemperauit figmentum agricolarum & opificum. Hic Platonis apologus tropum habet conſentaneum quaſiq; alludentem, cũ vaſis aureis & argẽteis conſcii illius hominis diuinę ſapiẽtiæ, atq; etiã ligneis, in ſecunda ipſius ad Timotheum epiſtola: quæ in magnis ædibus domini diſpoſita ſunt: alia ad honorem, alia ad ignominiam. Cum igitur humana natura tanta varietate conſtet, motus tã diuerſos, impetusq; tã contrarios in ſemetipſa, atq; ex ſeſe ipſa cieat: cum & placidã intus naturã & efferatã

habeat:magna vtiq; doctrina multifariamq; indagata opus eſt ad moderationem huiuſcemodi animātis.In humanis aũt mentibus intelligentiæ inchoatæ, perfici nequeunt niſi in officina philoſophię.atq; ex his notionibus ratio coagmētatur,quæ nihil eſt aliud q̃ in ſe perfecta,& ad ſummũ perducta natura,inquit Marcus Tullius. Sed nos huiuſcemodi rationẽ ſtoicã & exemplarem in hominibus conſiſtere non poſſe nouimus, niſi ſit conflata diuinitus,non lege naturæ, ſed priuilegio gratiæ. Quare rationẽ intelligere nos nũc oportet,qualẽ ſapiẽtiæ humanæ captus admittit:cuiq; par eſſe poſſit humanũ faſtigiũ. Supradictis accedit,quod ſenſuũ corruptelæ è ciuili conſuetudine manãtes,in noſtram naturã incurrũt,ad prauitatẽ ſua ipſam ſponte,q̃ ad rectitudinẽ propẽſiorẽ:ob idq; ipſum egẽtem aſſidua recõcinnatione.At vero harũ corruptelarũ alumna eſt plane & diſcipula,celebritatis ciuilis vrbanitas:quam mundũ appellare ſolet cœleſtis ſapiẽtia:cuius placita atq; reſponſa omnino pugnãtia ſunt,nõ modo cum imperitæ plebis ſcitis,ſed etiã cũ equitũ ſenatuſq; cõſultis:illa vero & ſæpe cum regum cęſarumq; ſanctionibus & porrò cũ põtificũ.Quapropter philoſophia & vitiorũ expultrix,& diſſolutorũ recõcinnatrix, ad quam tanq̃ ad punctũ mediũ,omnes partes debẽt vergere orbis diſciplinarũ,quas literas bonas ſæpenumero dicimus, donũ eſt ipſa ſane diuinũ & admirãdũ,cœlituſq; demiſſum.Hoc eñi velut antidotũ habet vita cõpoſitior & circũſpecta, aduerſus cõtagia cõpitalis vitę& circũforaneę:quę mẽtes humanas errorib9 permultis inficiũt,virtutũq; igniculos extingũt in animis humanis ingenitos.Hicille eſt nimirũ crater ingẽs mẽtis, quẽ Hermes ille iã dictus,vt inter antiquos philoſophos, ter maximus,expoſitũ eſſe ait in mediũ diuinitus,edicto voce p̃conia in hãc ſentẽtiã promulgato, Quęcũq; anima craterẽ mẽtis credit in cœlũ vnde demiſſus eſt,rediturũ:aut q̃ finis nõ neſcia eſt ad quẽ finẽ ipſa nata eſt, in eũ ipſũ ſeſe ſi põt ipſa mergito. Quę animę igitur exaudito prçconio ſeſe in mẽtis illã craterã

ingurgitarũt,ex mẽtẽ ſuſcipiẽtes,in viros perfectos euaſerũt. Qui autẽ ad id præconiũ obſurduerũt,ii ſermonis participes, non itẽ mẽtis facti ſunt: quippe ignari quẽ ad finẽ geniti ſint. quare ſimiles ſenſus cũ brutis habẽtes,ira & cupiditate irretiti,nequaq̃ ſuſcipiũt res admiratione dignas.Iãuero Promethei fabulã, quid aliud q̃ philoſophiã ſignificare cẽſemus,diſciplinarũ inuẽtricẽ?quę mẽti humanę nudę & inermi,atq; oĩi prę ſidio natura deſtitutę ſuiq; propugnaculo,res ad vitã neceſſarias excogitauit,degẽdã cõueniẽter animãti rationali.propter quę hominũ fictor appellatus eſt.Itaq; idẽ Plato fabulamentũ enarrãs in Protagora,de prima generatione animaliũ, Iam(inquit) dies inſtabat,quo die oportebat poſt cętera animalia hominẽ ẽ terra ad lucẽ exiſtere. Ibi anxius Prometheus quonam pacto homini ſalutẽ inueniret,furtim Vulcano ſubducit & Mineruæ,peritiam artium atq; ignem:nimirũ qui videret artium notitiã haberi ſine igne,aut certe vſui eſſe ſine eo nõ poſſe. Eã igitur cum igne dono dedit homini.qua ratione rerum ad vitam vtilium homo peritiam aſſecutus eſt.Cęterum ciuilẽ ſciẽtiam habere non potuit, quæ erat penes Iouem : & in eius ingredi domicilium nondum licebat Prometheo.Ex his intelligimus per artiũ mechanicarũ inuentionem,hominem ad vitã humano ritu viuẽdam eſſe deductum: per artium autem liberalium traditionem,ad vitam excolendam perductum eſſe,ornandamq; ẽ naturæ humanæ præſtantia & dignitate.ad quas artes commendandas & illuſtrandas,præmiis vtiq; luculentis ii homines excitandi ſunt à principibus, quibus arte benigna & meliore luto finxit præcordia Titan. vel ipſe potius finxit cœleſtis Prometheus,dei prouidentia,omnium animantiũ artifex,omniumq; adeo formarum exemplarium cõditor.Hi enĩ eo numero haberi debent(vt opinor) in eumq; ordinem adoptari,quod genus aureum Plato vocauit,& argẽteum.Nã qui rerum humanarum diuinarumq; ſcientia,dicendi facultate cõiuncta,præditi ſunt, ſic præſtare videntur ipſi inter mortales,

vt aurum inter metalla præſtat. Nam ſæcula inſcitiæ & inſantiæ, bonos quidem illa permultos homines, nomiſmatiſq; fortaſſe non perinde ſubdoli, edidere: cęterum craſſi terreniq; metalli. Sed ſic erat tum ſenſus mortalium: & ad coticulam ſuæ ætatis, non ad noſtræ explorare eos probareq; debemus. Neq; vero erat (vt opinor) ea culpa hominũ, ſed temporũ. homines enim ingenioſiſſimos ea quoq; ſæcula genuerunt. quibus in ſæculis conticinium quoddam tenebricoſiſſimum à literis bonis fuit & ab eloquẽtia: quoad tandẽ appetẽte lucis inſtauratitiæ tempore, ſubluſtre iam cœpit eſſe atrę prius noctis cõticiniũ. Tui autem clari principatus, Here, adoleſcentia, in omnia iam pene illuſtria incurrit: ſed quę incremẽtum tamen ſplẽdoris luculentius indies accipiant. Proinde vetus illa ſupellex philoſophiæ quaſi vaſa lignea ſamiaq; ad ruſticos delegata eſt, vel relegata potius pomœriiſq; eiecta, vt nitore vrbano liberalique indigna: qui vetuſtatis illius ſitum rancoremq; ferre vltra non poteſt. multiq; nunc libri qui auorum patrũq; adeo noſtrorum memoria in precio fuerunt, nunc nymphis aut vulcano dedicandi ſunt, vt museo indigni. Nam quis inuẽtis (quod dicitur) frugibus auitam illam glandẽ ructare non erubeſcat, cui quidem liberaliter inſtitutum eſſe contigerit? Quin & ſanctior ipſa philoſophia non æque placere poteſt ſquallida & nitida, incõdita & compoſita, lauta & illuuie deformis. Nam ſtoicidarum eſt & plane cynicorum, illa iam ſententia, Dicite pontifices, in ſancto quid facit aurum? Niſi vero chariſteria Seruatori ſamiolis calicibus fieri, fas eſſe quis defenderit, adytaq; ſanctiſſima atque delubra ſtanneis vaſis ornari. Mercurialis enim ſermo mẽtium ſublimium interpres eſt, vt iam dictũ, mirificorumq; ſenſuũ enarrator diſertus & copioſus. Quòd ſi theologia per ſe rerum diuinarum enarratrix eſt, eloquẽtia eo amplius earũdem exornatrix eſſe poteſt. ſub cuius facultatis deſpicientia atq; obtrectatione, homines nonnulli, immanẽ ruſticitatem fœdamq; barbariem occulere ſeſe ſperarunt. Verũ

noſter hic Mercurius, vt natales ſuos refert ad parentes nobiliſſimos intellectum & prudentiam, qui originem habent cœleſtem & ſempiternã: ita rebus æternis ipſe ſeruire debet ſtrenue, & compoſite, & ſumma fide. Quidnam autem vetat hodie literas bonas eruditionemq; priſcam atque philoſophiam, à poetis ad ſanctos vates: à fabulis impietatis, ad hiſtoriam æternitatis: ab eleuſiniis denique initiis (quæ quondam Cereris errores commentitii quidem illi, ſed myſtici pepererũt) ad veritatis atque ſapientiæ inter mortales iam verſantiũ, explanationem transferri? & ſi antiquitas bonorum fines temporarios, dicendi vi commendare, expetendosq; docere potuerunt: ita vt hodie quoq; ob id eam admiremur: cur abſurdũ eſſe cenſetur, de bonorum malorumq; ſempiternorum fine, eadem diſſerendi facultate cõmentari, & ſcriptitare, & vero cõciones habere? Nec vero dicẽdi facultas diuinarũ rerum iuxtà humanarũq; interpres idonea, ſi quidẽ earundem rerũ ſcientia ſit imbuta, vlli vnq̃ ceſſit ætati. nunq̃ enim obſoleſcit ille, nulla vetuſtate exoleſcit ſplẽdor eloquẽtiæ. Nec minus nũc ipſa vis eloquẽtię vel togatæ vel palliatę viget, etiam ſi lõge minus pollet, q̃ Platonis tẽpore vigebat, eiusq; alumni M. Tullii, atq; M. Varronis. Frẽdeãt licet & quiritẽtur illi pro cõcione, qui alteri obtrectãt: alterã exterminare cœlo noſtro conati ſũt, vt ꝓfanã & peregrinitatis ream in ciuitate ſancta. Id autem quod dixi ſapientes illi priſci ſignificare volentes, Mercurios omneis pingere & ſculpere inſtituerant iuuenili facie: quaſi nunq̃ ſeneſcẽtes, & omni ætate florentiſſimos. Nam quòd quadratos ſuos hermas Athenienſes faciebant, id ſignificabat, dicendi facultatem in omni re graui explicanda & exornanda quadrare & cõuenire, quod nemo niſi ignarus inficiari ſuſtinet. cum eo quoq; quòd dicendi genus oportet rebus dicẽdis veluti normali obſeruatione accommodare. Atqui cum dei filius, idem mens & ſapientia diuina, vt omniũ rerum auctor & conditor, ſic etiam orationis fuerit: immo vero cum verbũ, oratio, ſermo abſolute

ab oraculis nũcupatus ſit, ipſe Gregorio magno qui Theologus cognomēto dictus eſt,aſſentiendum eſſe duxerim.is eñi orationis & ſtili facultatē,eo maxime niti & gloriari meritiſſimo dixit,quantũ eſt quod impeditur operæ ab homine ea facultate prędito,in pietate & religione cōmēdāda,diuiniſq; rebus enarrandis & illuſtrandis.hoc enim & ſentire & fateri lōge pręſtātius eſt,q̄ quod quidam faciunt,vt vaſtam ruſticitatem ſub nomine ſimplicitatis laudēt: quæ adulteratrix eſt ipſa ſanctitatis meræ,atq; innocentiæ. Antiquiſſimã etiã theologiam ſymbolicam fuiſſe ipſe libens cenſeo, nō fabularem. licet(vt humana fere inueterando degenerant) à poetis qui diuina pro nihilo ducebant,excepta & tractata theologia ad figmenta deflexa ſit tetra atq; impia.Et veteres quidē theologi deorum hominumq; patrem atq; ſatorem ζῆνα appellauerunt,quaſi vitæ parentem & auctorem(etſi Lactantius Firmianus aliter opinatus eſt,qui mihi parum accurate hęc videtur perpendiſſe).Eundē etiam illi Δία ideo nominauerunt, quòd per eum & propter eum omnes naturæ prodítę ſunt & ſubſtãtię.Siquidem quicquid factum eſt,in ipſo vita erat,nec ſine eo factum eſt:quin & in ipſo vita erat omnium, cum nōdum quicq̄ viueret animãtiũ.Hic ipſe parens rerum omniũ è Mnemoſyne(quã ego eſſe interpretor recordationē proprię originis & cognitionem ſui)Muſas genuiſſe dicitur.Hę Muſę ſunt(vt opinor) mentis conceptus,ęternarum rerum contemplatores,quę intellectu tantum percipi poſſunt. nã Muſæ dictæ ſunt quaſi indagatrices, vtpote per naturæ veſtigia ſenſilis atq; mathematicę,ſuperna & cœleſtia indagãtes:hodie eo amplius ipſę & labore longe feliciore,cubile ipſum veritatis in monumentis ſacris inueſtigantes:in Heliconis ſeceſſu montis(vt nomen ipſum indicat)anfractuoſi choros ſuos ductantes,per quos ſeriem rerum intelligimus quę infinitam ipſa complectitur ſapientiam.Eius porro mōtis duo vertices geminæque minantur in cœlum ſpeculæ . alteri tropologia nomē:at ea quæ editior eſt ſpecula, anagoge vocatur,in quã

philotheoria,quę culmē eſt columēq́ philoſophiæ,interdum
ſcandēs,ad ſummū humani captus faſtigiū ſublimis & tanq̃
volucris attollitur. Eorū aūt qui poſt ſacrā ciuilitatē cōſtitu
tā(quæ inaudito nomine priſcæ philoſophię,theocratia dici-
tur)ſapientū coryphęi fuerūt, ſublimis illius verticis apicē
attigit imprimis,diuus ille Ioānes delitię Seruatoris,qui co
thurnū primus induit theologię.Nā in operis principio theo
goniā mirifice & altiloquētiſſime cecinit, à muſis vtiq́ ſan-
ctiorib⁹ prorſus ſublime rapt⁹, lōge certe beatius q̃ ille olim
Aſcręus vates,qui theogoniā illā cōmētitiā,& ſtēma tartari
darū cecinit.Secūdū hūc alter iuris diuini cōſultiſſimus fuit,
ſalutariūq́ cerimoniarū magiſter & proditor in ꝓuinciis :de
quo priuilegiū latū inter ſuperos,nullo(vt opinor)exēplo,vt
ante annos vitę exactos, inter theoros animos & ſpiritus ſpe
ctatū admitteretur,& ea ſacra ſpectatū quæ nec prodere ipſi
aut cuiq̃ alteri,nec effari fas eſſet.Hęc duo lumina inter an-
tiſtites ſapientię,fugacis antea veritatis ac ſummi boni veſti
gia ambagesq́ explicauerunt,quę ſatagenti philoſophię nul
lūq́ nō lapidē(quod dicitur) moliēti,ſeſe ſubducentia, tanq̃
intra caliginem dogmatū pugnantiū abdita eſſent, inani la-
bore indagabantur. Cum interim in ænigmatum ſacrorū in-
uolucris incluſa veritas ipſa deliteſceret, ac ne ab iis quidem
niſi perpaucis perſpici poſſet,qui ipſa inuolucra habebant in
manibus ,& ſæpe contrectabant . Proh diui immortales hoc
quid aliud fuit,q̃ duos ipſos heroas, nō ſuo ſed diuino marte
actos,ſphingē illā externæ philoſophiæ cōficere? quæ tanta,
tot ætatū ingenia,tādiu griphis ſuis torſerat nequicq̃ & con-
ſumpſerat.At vero qui ad rerum diuinarū cognitionē ſuapte
vi aſſurgere conati ſunt,quaſiq́ ſphingem illam ludificatricē
ſua Minerua captantes humano marte comprehendere , vt
Porphyrius & Plotinus,& quidam alii eiuſdem familiæ, in
eandem ipſi fraudem impietatis cum illo Prometheo incide-
runt,qui ad Caucaſiam rupem à Mercurio affixus eſt, adhibi

to vulture aſſidue excarnificaturo. ob id ea pœna mulctatus, quòd Ioui conatus imposturam facere, hominem etiam fingere auſus eſſet: tum quòd ignem igniario excuſſum hominibus tradidiſſet: ſiue quòd fulminis rationem comperiſſet, vulgaſſetq́ compertam. Hunc ego Prometheum hominis philoſophi intellectum eſſe conſeo: qui in phyſiologia atq́ aſtronomia cum ſucceſſu verſatus, atq́ in aliis partibus philoſophiæ ad diuinorum quoque intelligentiam humanæ tantum coniecturæ adminiculo aſſurrexiſſe confidit, aut euaſurum tandem. Quod hominem eſt fingere, hoc eſt hominem ad rationem formalem ſui generis abſoluere, vt rerum humanarum prudentiam diuinarumq́ teneat. Is igitur Prometheus blandimentis erectus & illecebra commentationis, in humanis ac phyſicis magnopere proficientis, iiſq́ ſimplicioribus & iam pene abſtractis, mathematicis: rerum etiam earum naturam quæ mente ſola percipiuntur, ceſſuram arbitratur animi ſui contentioni. Quare poſteaquàm altioris ſpeculationis intentione, quaſiq́ alis animi ſe ſuſtulit, ſublimis abire ſibi videtur, & veritatis comperiendæ ſtudio ſemper gliſcente, per inane volitans, animum ſuum exeſt identidem fibris iecoris renaſcẽtibus, cum ſemper recurrat hæſitatio, vt eſt diuinarum rerum contemplatio. Ipſe vero Iouis lictor Mercurius, mea quidem ſententia eſſe poteſt ratiocinatio humanitus inuenta, quę omnia ſui iuris eſſe putat: ſupra, infra, eorumq́ contermina. Verum eo ſupplicio aliquando defunctus, eadem ſimilitudinis ratione, videri poteſt Prometheus Herculis beneficio, non illius Thebani, vt inquit Philoſtratus (multi enim fuerunt eodem nomine) ſed cœlitus oriũdi, ac longe illo omnibusq́ maioris, qui ſagittis aquilam, aut vulturium illum Caucaſium confixit, carnificem intellectus. Huius igitur Herculis virtute quaſi ex Caucaſi carnificina homines multi liberati ſunt, externa quæ dicitur eruditione ſane præditi. qui errore intellecto ad chriſtianiſmum ſeſe conſultiſſime ſuaq́ contulerũt,

exuta Grecę philoſophię profeſſione. nimirum quòd animaduerterent Promethei illius figmenta inchoatos tantum homines eſſe, & tanquam animantes: non etiam ſpirantes ſuperorum cognationem atque immortalitatis cognitionem, ad quã homo factus eſt. deeſſeq; illis vltimam manum & quaſi phidiacam, quæ non modo hominis rationem perficit atque finitionem: ſed ab integro rediuiuam efficit per palingeneſiam cœleſtis philoſophiæ. Cuius philoſophiæ qui myſteriis magnis initiari velint, eorum hominem exteriorem ſideratũ (vt ita dicam) eſſe oportet, ſenſibusq; emortuis, quaſi numine rapidiore afflatum atq; vrentiore. Quandoquidem autem in illa vaſta priſcæ doctrinæ ſylua, permultæ occurrunt ſalebræ, in quibus hærere nonnunquam contingit: crebriq; anfractus, qui in deuia interdum ferunt: libenter quidam fecerunt homines procliues ad inertiam, vt intra pomœria verſari tantum orthodoxiæ doctrinam probabilem dicerent & contenderẽt, atque eum colorem interdictis ſuis quærerent, cum cultores ipſi omnes rectæ religionis, eorum ſcriptorum lectione & ſtudio, quaſi diro & auerſando, arcerent qui ſæculares externiq; appellantur: æmulantes vtiq; eo facto inſtitutum Iuliani Cæſaris cognomento transfugæ. Qui (vt auoctr eſt Gregorius ille magnus) Chriſti nomen exoſus, vltimi loco ſupplicii ſimile interdictum in eos commetus eſt: quos ipſi Seruatori deuotos eſſe compererat, ideoq; ſtudioſos aperte doctrinæ euangelicæ. Verum ille dira atq; immani præditus erat impietate; cum ingenio ſingulari & eximia literarũ peritia: iſti cum animalium arcadicorum capitibus, ſuillas etiam aureis habere ſe ſatis oſtendunt, cum omnem muſarum concinnitatem aut reſpuant aut ſtupide tranſmittant. Certe quidem ſeueriſſimis eorum & grauiſſimis, non tam lingua quàm palatum fortaſſe, nec tam cor quàm ſupercilium ſapiunt. Sed fuit illud genus, vt ſpero, in manesq; nunc declamare me, non in homines exiſtimo: cum literarum bonarum peritia non modo popula

ris in vniuerſum, ſed etiam apud ampliſſimum ordinem literis ſtudentium, gratioſa eſſe cœperit & plauſibilis. carioſę enim illæ ſtirpes vetuſtæ ignorantiæ luculente iam labant: quare omnes fibræ (vt ſperamus) ſenſim citoq; emorientur. Orbis autem ipſe ſtudiorum in conuentu ſcholaſtico Lutetię repente conuerſus eſt: qui in prima inclinatione ſui magnum plane ſtridorem & tumultuoſum edidit. Nuperq; barbarica illuuies & ſermonis ruſticitas, è philoſophiæ porticibus faceſſere conſpicue cœperunt: nimirum ex quo linguæ Græcæ ſupellex in eas importari ad ornamentum cœpta eſt. Rurſus vero nos rem præclaram & honeſtam, ab antiquis inuentam & abſolutam ad formandam componendamq; humanitatem, quam Plato in Timæo diuinitus datam hominibus eſſe ſcripſit, ne in noxã diram vertamus, animorumq; internicionem, ſummopere animaduertendum nobis eſt, & prouidendũ etiã atq; etiam. Quid enim inconſultius eſſe poteſt quid amentius, quàm antidotum philoſophiæ, ad vitandam contagionem inuentum imperitæ multitudinis & hallucinabundæ: in venenũ vertere impietatis, animis immortalibus exitioſæ? Quid literarum cultoribus calamitoſius, quàm cultum & ornamentũ vitæ, eorundem hominum culpa in necem euadere horrendã animorum. Nam quod in tuenda hominum vniuerſitate prouidentia facit, vt ex bonis maliſq;, & è tanta ingeniorum voluntatumq; varietate, ciuitates & cætera hominum conuenticula coagmentata ſint ſalubriter & eualeſcant: hoc efficere debet bona fides, & recta de rebus diuinis perſuaſio, in ea doctrina quæ encyclopædia dicitur. Et quod vmbrarum colores in tabulis faciunt, vt eminentiora ſint lumina: hoc facere doctrina inuenta debet, cum oraculari inſpirataq; compoſita. Iamuero vt homo firmi ſtomachi etiam mali ſucci cibos in alimentum corpulentiæ conficit: ita qui non ſuo & ſenſuum ſtomacho, ſed rationis & pietatis orthodoxæ ſtudere & commentari ſemel conſtituerunt, nihil non congruenter & com-

lem redarguit cogniti nobis ſummi boni & propoſiti. Mihi ve ro hæc noſtra philoſophia, familiæ dominicæ & cœlitus ado ptatæ peculiaris, dos eſſe videtur literarum ſtudii: non aduen titia, vt illa priſca, & extrinſecus allata, ſed ab ipſo patre homi num creatoreq́ profectitia, diuinitusq́ oblata. Quæ quid tã dem habet ipſa non ſolidum, non eminens, non expreſſum? o mnia enim viſenda, exoptanda, expoſcenda, impetrabilia, pro pria & æterna mox pollicetur ſacroſancta philoſophia: eorũq́ ſpem locupletem interim repræſentat ea pars ipſius quæ hie rographia dicitur, iis quibus familiariter inſinuare in ſapiẽtiæ ſacrarium & pinacothecam contigit. Nec vero mortalium ani mos inani ſagina ſapientiæ imaginariaq́ explet: id quod exter na in Platonicis fecit, vt Stoicos nunc omittã ob vaniloquen tiam irriſos: ſed ſolidis (vt dictum eſt) epulis ſalutaris doctri næ, ſpeiq́ certæ atq́ beatæ quadam velut ambroſia alere ſo let ac vegetare. Quoniam vero huius Aegeriæ cõgreſſus fa miliares non cuiuſlibet hominis ſunt, nõ cuiuſuis aut loci aut temporis: ideo eius amoris æmulos nobiliſſimos quoſq́ feciſ ſe fere nouimus, vt è medio diſcedentes, locos expiabiles quę rerent procul vulgi ſtrepitu, vnde præcepta ac monita ſapien tiæ exaudiri ab hominibus, & intellectu percipi nõ ægerrime queunt. Tales ſeceſſuum amœnitates, immo vero illas maca ron inſulas à priſcis decantatas, nobile par amicorum Euſe bius & Gregorius, aliiq́ permulti in oriente olim habitaue runt, quaſi auream vitam Saturniamq́ agentes in theoriæ ſpe cula, cum ad luſtralem illam contemplationem abſtruſamq́ ſe contuliſſent, quam indagatrix illa & curioſa non nouit phi loſophia. In ponto autem negociorum ciuilium, in freto cupi ditatum, in euripo ambitionis, quæ tranquillitas mentis eſſe poteſt ad oracula ſapientiæ interpretanda, animoq́ verſanda? At vero illa philoſophorum ſchola, quæ Plotinos, Amelios, ſceleratóſque Porphyrios edidit, cum paſſim iam veritas il luxiſſet, in amœnis illa quidem floridiſq́ campis, ſed à ſum

mi boni domicilio deuiis, grandes illos animos fallaci commentatione pauit, atque eouſq; fruſtrata eſt, vt velut in hortis Heſperidum aurea mala legere ſe exiſtimarēt, quæ in penum philoſophiæ ſanctiorem recondenda ducebant: nec niſi viris ſummis ſuiſq; ſimilibus impertienda. In ea etiam opinione miſeri diroq; animi pabulo, vita (vt arbitror) functi ſunt. Quibus quàm felicius ipſis atque auſpicatius ad philoſophiam incubuerint, ii qui indidem profecti, atque eorum æquales nonnulli, ſecundo flatu prouidentiæ in mari ſcopuloſo velificati, ad extremum tenuerunt portum orthodoxiæ, nemini non planū eſt ſana mente prædito, & nos maioribus ire per altum auſpiciis manifeſta fides, quàm illis ire contigerit quālibet magnorum nominum philoſophis. Niſi forte hodie quoque in controuerſiam cadere poteſt auctoritas chriſtiani dogmatis, cuius olim tantum fuit numen, ea vis diuina, vt paſſim mortalibus ius gentium & naturæ extorſerit, ratas generis humani opiniones inuſtasque antiquauerit: quibus tot annorum millibus imbuta communis prudentia atque etiam incocta fuerat. Quid autem mirabilius, quàm tot hominum myriadas, qui ſibi tuendam prædicandamque veritatem entheo afflatu inſtincti perſuaſerant, non dico à ſenſu communi, errantium duce & magiſtro: ſed à ſtemmate ſui generis vnumquenque, à ſanguine denique ſuo, & vero à corpore proprio animaq; deſciſcere, & tranſire agminatim ad ſpiritum euocatorem? Eorum igitur exemplo quos ſupra commemoraui, omneis qui recte philoſophari volunt, oportet in anchoris theoricæ philoſophiæ, & interdum in ſalo, expectare fati vadimonium. Quo inſipientius atque abſurdius de condicione ſua mereri mihi videntur, etiam ſi frugi & rerum periti à multis eſſe cenſentur, ii qui ſublatis illis anchoris ſtudiorū tranquillitatis, & poſt primæ philoſophiæ ſtudium, ambitioni vela pandunt, rurſus altum pelagusque petentes. Sed quid non deſignat ſacra cupiditas atq; auaritia? quibus animo vtcunq; inceſſen-

tibus, faceſſit amor actutum rerum immortalium, qui in iiſdẽ præcordiis æmulum non admittit in diuerſum hominẽ ab ſe ſe abducentem. Quare qui hoc facere non verentur, mirum eſt ꝙ nuncium ipſi remittere ſuſtinent philoſophiæ: id quod ſine perfidia vix fieri poſſe videtur. nec id tamen tam rarum eſt q̃ halcyonem videre. Quid autem ſolidæ religionis intus fouere eum putemus, qui ſtudii diuturni & ſacroſancti ſegetẽ, iam venturam ad meſſem tã vberẽ, inarare denuo non vereatur & euertere? nimirum qui ita conſulto & meditato faciãt, eos cõſilii & propoſiti vitæ ſummã, nec compoſite nec cõſtãter inſtitutam habuiſſe oportet: quo nihil eſt turpius & damnoſius. Quo accuratius videre ii debent & attentius, ii quibus adhuc cõſulere integrũ eſt & explicatũ, ne in eandẽ fraudẽ incidant. Siquidem è ratione male putata, & vel temere vel oſcitanter ſubducta, fieri vix poteſt, vt ſumma & fructus homini conſtet ætatis contritę, vel in literarum ſtudio, vel in alio quocunque inſtituto vitæ commode & feliciter agendę. At eò fere omniũ ſpectare hominum videtur intentio, laborumq́ contentio, vt commode vitam & ſalubriter agamus: niſi ſi ludere nos vitã, non agere ſerio fatebimur. Quid autem miſerius eſt, quàm poſt tot labores excolendis moribus animoq́ componendo exhauſtos, pœnitendam ſenectutem frugiperdamq́ philoſophiam eſſe? Quid damnoſius ac lamentabilius, quàm oleum & operam florentis ætatis vergentisq́ perdere? Noxam porrò inexpiabilem admittere ob neglectum cultum animi, ob floccifacta ſapientiæ monita & præcepta, ob immortalitatis adipiſcendæ diſciplinam deſertam aut obliuione tranſmiſſam: cuius propter inanem imaginem conſectandam nullum non ſaxum mouit & voluit antiquitas ingenioſiſſima, dirum id vero atque abominandum. Denique quid potius, quid ſalubrius, quid porro oblectabilius ſenecta ſaltem ætas & emerita agere poteſt, interim dum tanquam animam agit: quàm ſublimia meditari & ſuſpicere, ſperatãq́ immor-

talitatis pollicitationē cōmentando ſibi repręſentare? Et quidem aduerſus appetentis mortis tumultus, qui imperitos homines fere territant, luciſq; q̄ par eſt cupidiores, ſeptum eſſe oportet vallo philoſophiæ, quę mortis eſt cōmētatio vt Marcus inquit Tullius, id à Platone mutuatus. Tum vitæ æternę contemplatio in exhedris primæ philoſophiæ, ſpem non euariantem efficit, omnia mox hinc digreſſis lōge vberiora expetibilioraque futura. In ſumma hoc habeamus: huius philoſophiæ ſtudiū, doctrinā inſpiratam, veramq; & ſalutarē cōſectari ſapientiā. Quæ cū olim ipſa per vaticiniorū ambages, oraculaq; figurata cœlitus demiſſa eſſet, atq; prodita tantū myſtice & ſymbolice, dei filius tandē inter homines mortali ſpecie, ſub carniſq; veræ integumento verſans, interpres eius eſſe voluit. Qui cū ipſe præcepta multa monitaq; dediſſet, humanæ ſapientiæ faſtigio multū excelſiora, quædam etiam paradoxa, atq; è regione prudentiæ mortaliū oppoſita, in populos omneis nationesque promulgaſſet incredibili aſſenſu q̄ plurimorum: eò amplius craterem inexhauſtum beatricis ſapientię reliquit in medio mundi poſitū: ex eoq; ſingulis tantū hauriendū doctrinę dedit, quantū vnicuiq; ſatis eſt ad immortalitatē ſempiternā & beatiſſimā conſequendā. Ipſe vero prouincia ſibi mandata perfunctus, ac ſuo tēpore inde decedens, legatis ſuis quos alias in prouincias dimiſſurus erat: cum imperio & poteſtate inuſitatis, mœroris poculum laboriſq; eodem è vaſe propinauit, vnde ad fæcē vſq; idem ipſe hauſerat. Ita nō modo mortalibus ſe magiſtrū ſapiētiæ, ærumnarūq; vitę exhauriēdarū pręmōſtratorē, ſed etiā præitorē viæ ad cœlū ferētis, quā diſcipulos ſuos atq; ſapientię nō ire modo docuit, ſed venire præcepit & hortatus eſt. Proinde omniū diſciplinarū longe cēſenda eſt princeps ſacra illa philoſophia quā theologiā vocāt, eiq; eā ob cauſam ſubmittere faſces omneis alias profeſſiones ęquū eſt. nōſq; literarum bonarū cupidiſſimi cū de ea loqui inſtiterimus, caput adaperire cōtinuo debemus, vt

eſt in prouerbio . Hoc igitur pietate imbuti ſtudioſi teneant,
quaſi muſarũ elegantium ſimul & piarum oraculũ:adoleſcen
tis vt animi pædagogon Philologiam,ita ſeneſcentis philoſo
phiã gerontagogon eſſe debere.ipſum porrò nomen philoſo-
phię,ita demum venerandũ & auguſtum eſſe , ſi commenta-
tionum ſuarũ ſanctariũ in arce theorię collocauerit:quam no
bis prouidentia humani generis cupida & euocatrix,in monu
mẽtis ſapiẽtiæ architectata eſt, quos libros ſacros vocamus.
Nequaq̃ aũt ad auſpicandũ philoſophiæ ſtudiũ,expectãdum
eſſe donec emeritos iam oculos,effœtamq́ʒ ſpeculationem ho
mo ſtudioſus habeat.Et vero homini ſtudiorũ liberaliũ curri
culũ ita ingreſſo, vt inde ad primã ſummamq́ʒ philoſophiam
tranſitũ ſibi muniat,plærũqʒ ſatis eſſe debet,ſi id quod Gręci
dicũt τὸ ὅλον aſſecutus ſit:artiũq́ʒ ſingularũ profeſſoribus τὸ ἴδιον
reliquerit,ne ad Sirenios ſcopulos tandẽ ipſe hæreat,oblitus
ſibi ſedẽ eſſe propriã & perpetuã petendã.Non enim doctum
eſſe cõtinuo pręclarũ eſt & optandũ,ſed ſane quoqʒ doctũ eſſe
& ſalubriter oportet.Quandoquidẽ multi fuerũt egregie viri
docti,quos ſiniſtras literas,nõ dextras,muſę docuiſſe dicũtur,
vt inquit Athenæus.Muſæ aũt q̃q̃ liberales & ingenuæ,voci-
bus tamen ſuis lactare primũ animos iuuenũ ſolent,atqʒ duce
re.deinde magis ac magis trahere ac rapere . poſtremo agere
ipſos(vt aiũt) ac ferre ſtudioſiſſimos ſui,omnibusq́ʒ fortunis
interdũ euertere & ſpoliare.Cũ interim ita ingenio ſuo quiſqʒ
eorũ indulgeat & obſequatur,vt cũ genio proprio belligeret,
vt vtar verbo comici.Vnde fit vt literę ſpecioſo nomine bonę
& elegãtes dictę,ſæpe tamen male audiãt vt ingratæ atqʒ da-
mnoſiſſimæ.Cum aũt ætas imperii tui æqualis princeps beni
gniſſime,ad lucernã iã plane illuſtrem recognoſcere inſtiterit
in Francia antiquę doctrinę reliquias tũ latinas,tum græcas,
tuę poſthac liberalitatis erit,obſtrictęq́ʒ fidei(vt noſti) & be-
neficẽtię,ſpei bonæ & grauidę donatiuo hominũ vere literato
rũ cõtentionẽ alere,tueri,& adaugere.Reges enim & monar-

chæ,tametſi legib⁹ ſoluti ſunt,nec ciuili tenentur actione,honoraria tamen ipſi in iudiciũ famæ vocari poſſunt,atq; etiam periclitari.Liberales aũt diſciplinę,quas noſtra complectitur vno hodie nomine Philologia,libertatẽ(vt ita dicã)liberaliũ eandẽq; perpetuã poſcunt,cũ illę quę ad quęſtũ inſtitutę ſunt aut certe moribus iãdiu cõparatæ, Saturnaliũ libertate tãtũ tẽporariaq; egeant.Quare illæ liberales & ingenuæ ab obſeruantiæ & famulatus mancipio apud tuæ maieſtatis æquitatẽ quaſi apud maximũ prætorẽ aſſerendę ſunt,eorũ ſuffragationibus, qui apud ipſam maieſtatẽ magna pollent auctoritate. Ita aũt fert natura,vt q̃ quiſq; maxime ad colendã Philologiã feliciter natus eſt,tã ille ab obſeruantia illiberali & ſuę operę venditatrice,maxime alienus ſit.At id organũ eſt ipſum præcipuũ cũ gnaua impudentia illius hominũ induſtrię,quã opificẽ fortunæ fictricẽq; vnicuiq;,vulgo homines eſſe dictitant, auctricẽq; fortunarũ.Hæc habui fere,quæ ſcribenda nũc ducerẽ de bonarũ literarũ ſtudio inſtituẽdo,tuẽdo,& moderãdo, ſub tuo Franciſce Rex fauſto feliciq; literis nomine in publicũ proditura.A te enim expectatur cũ meo,tũ aliorũ nõ paucorũ exẽplo,vt Philologia diu in Mineruæ ludo eo quo dictũ eſt modo exculta , deinde honoris officinis pro cuiuſq; captu & ingenio perpoliatur,contra q̃ moribus Franciæ ante te receptũ erat.Id quod ſi facere conſtanter in animũ induxeris,tu tibi nouo exẽplo maieſtatẽ conſtitueris,nõ regiã modo & auguſtã,appellantiũq; identidẽ ſermone contritã,& quaſi obſoletẽ,ſed maieſtatis ipſius primordialis germanã aut ſimilem: vt iã dicere Ouidii verbis poſſimus,Hinc tibi maieſtas, quæ regnũ tẽperat omne.Quaq; die per te eſt edita,magna fuit.Aſſidet illa duci,ducis eſt fidiſſima cuſtos.Et pręſtat ſine vi ſceptra tenere duci.Nõ eñ tibi minore gloria dignũ erit literarũ decus in Francia,ingeniorũq; honorem reſtituiſſe , q̃ olim Romæ fuit Auguſto,parthica ſigna tanto interuallo in vrbẽ retuliſſe.Nihil autem Philologiæ tantum obfuit ante te Re-

gem,q̄ cum poſita ſit in oculis maxime gratia,illa audita tã-tum fuit fando in aula: idq; obſcura fama atq; maligniſſima. Nunc autem non tantum acroamata philologica primas gratiæ partes,in conclaui regio,& ſuper epulas tuas obtinẽt: ſed etiam generoſiſſima tua proles,excellentiſſimis ingeniis prę-dita,incredibili ſub oculis tuis profectu,nobiliſſimi cuiuſque ſtudiũ aut fauorẽ,ad cauſam literarũ tuendã & exornandã accẽdit.Cuius rei reputatio ancipitẽ me tenet,incertũq; iudicii. etenim antea ſemper ipſe affirmare, palãq; perhibere ſolebã, vnũ te omnino adnotaſſe me, nõ regẽ tantũ, nõ principẽ, non corporis inculpata beataq; conſtitutione pręditũ, ſed hominẽ omnino equeſtris ordinis,cętera nõ infeliciter aut natũ aut ſortitũ, cuius ego omnes animi dotes exoptãdas mihi ducerẽ ad claritatẽ nominis adipiſcendã.Nunc aũt in eo ſum poſt cõpertũ liberorũ tuorũ ingeniũ ad literas diſcendas incredibile,cũ eximia volũtate,igniculis gloriæ in iſta ætatula extimulata, vt quaſi ex Thetide eos tibi natos eſſe cẽſeã,qui parẽtis quoq; luminibus ea parte glorię olim obſtructuri ſint,deo beneuolẽte. Adeo in primaria naturę officina & Promethei ſummi figlina,eaq; perangusta (in qua te fictũ eſſe omnes nõ imperiti iudicant qui propius & ſatis ęſtimauerũt)nõ cãdidiſſimo luto tãtũ,ſed etiã cãdidiſſimo cãdidiore & puriore, vaſa fingũtur, animorũq; cõceptacula cõfigurantur. Cõparãdę aũt à literis glorię immortalis ſubſidium vnum hoc habes maximum.Si enim facere perſeueraris id quod iandiu nõ obſcuriſſime ſemper tuliſti , vt doctiſſimorum hominum decurias , iudicum aliorumq; magiſtratuum,in omni regni tui parte ſuppleuiſſe merito dictitere,(id quod mox futurum eſſe ſperamus,)cum maioribus tuis lõge inſigni gloria præſtitiſſe:tum vero poſteris tuis facẽ præluxiſſe amplificandæ eiuſdẽ gloriæ videbere.

FINIS

Sub prelo Aſcenſiano.M.D.XXXII.Menſe Nouembri.

ERRATA.

Folio.11,pag.2,verſ.31, recte. Fo. 30.pag.2,verſ.11, ſummi boni.

* 90681